

รายงานการวิจัย
การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อ
พัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว
เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR TOURISM ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT
ON KHAO MAUN PRANAKHON SRI AUTTHAYA
PRANAKHON SRI AUTTHAYA PROVINCE

โดย

ผศ.ดร.นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

โครงการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการ
ท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR TOURISM
ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT ON KHAO MAUN PRANAKHON SRI
AUTTHAYA PRANAKHON SRI AUTTHAYA PROVINCE
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ประจำปี 2549 จำนวนเงิน 253,200 บาท
ระยะทำการวิจัย 1 ตุลาคม 2548- กันยายน 2549

หน่วยงานและผู้ดำเนินการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

035-322-076-9-2702 หรือ 08-5811-9391

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ

ภาษาไทย จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สภาพแวดล้อมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งมีปัญหาหลายประการรวมทั้งปัญหาด้านการบริการจราจร การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาการพัฒนาสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และเพื่อพัฒนาการให้บริการด้านการจราจรสำหรับการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเก็บเอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงได้แก่ ประชาชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญด้านสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวที่เคยมีในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยายังคงไม่ได้รับการแก้ไข กระบวนการวิจัยทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ปัญหา ชำรงต้นด้วยกัน และร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาย่างกว้างขวาง และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้รับการดำเนินการต่อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยนำไปเป็นข้อมูลการจัดทำเทศบัญญัติของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาระหว่างปี 2550-2552

ข้อเสนอแนะในการศึกษา คือ ควรนำกระบวนการศึกษาเช่นนี้ไปดำเนินการเพื่อแก้ไข ปัญหาอื่นในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

Summary

National Research Council of Thailand

Title: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR TOURISM ENVIRONMENTAL
DEVELOPMENT ON KHAO MAUN PRANAKHON SRI AUTTHAYA
PRANAKHON SRI AUTTHAYA PROVINCE

Researcher: Asst.Prof.Dr. Noppawan Theerapuncharoen

Affiliation : Rathabath Pranakhon Sri Ayutthaya University

Duration: September 2005-October 2006

Background: Khao Maun Pranakhon Sri Ayutthaya have many tourism resources but their have many problems on tourism ' environment.

Problem: Their have many problems on tourism ' environment in Khao Maun Pranakhon Sri Ayutthaya so as traffic service.

Objective: To search methods to develop the tourism environment ,promoting private and government sector' learning process about tourism and for Khao Maun Pranakhon Sri Ayutthaya traffic ' development on Khao Maun Pranakhon Sri Ayutthaya.

Methodology : Purposive sampling is used to chose areas and sample. The qualitative data were collect from surveys , document ,in- depth interview and focus group discussions. Content analysis were used in the study.

Result : Khao Maun Pranakhon Sri Ayutthaya have many tourism resource but the tourism environment have some weak -point for example traffic service, low level of food and drink sanitation, low quality of communication, rest room and activities on this size. The process of this study can support stakeholders to discuss about tourism environment : problems and method to solve its. Not only used their suggestions to develop 3 year plan of Pranakhon Sri Ayutthaya municipal but local government sectors also used for implement some projects .

Recommendation: Others sector should take this process to solve local problem.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จด้วยการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและด้วยกรุณาจากผู้เกี่ยวข้องหลายท่านอาทิ นายสมชาย ชุ่มรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นางสมทรง พันธุ์เจริญวรกุล ว่าที่ร้อยตรีสมทรง สรรพโกศลกุล พ.ต.ต.ชัยวัฒน์ ปรีรมหาพร อาจารย์ยมณฑล เงินเหรียญ คุณปราณี คำนชัยโรจน์ Mr.David Young ผู้นำชุมชน หน่วยการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีได้ระบุนาม ผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาทุกท่าน และคณะผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน

ขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่สนับสนุน ขอบพระคุณคุณพ่อนพรัตน์ คุณแม่วิมลศรี เวชศาสตร์ที่เข้าใจ ขอบคุณครอบครัว ชีระพันธ์เจริญที่สนับสนุนด้านเวลา

ผศ.ดร.นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ

ตุลาคม 2549

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
	กิตติกรรมประกาศ	ก
	บทคัดย่อภาษาไทย	ข
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
บทที่ 1	ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรม/ สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	1-28
	ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
	ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
	ทฤษฎี สมมติฐานหรือกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	2-5
	วิธีดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล	6
	สถานที่ทำการวิจัย	7
	ระยะทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย	7
	ผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับและหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	7-8
	หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	8
	การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	9
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม	9-11
	ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	11-14
	สถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	14-16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16-28
บทที่ 2	วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย	29-76
	วิธีการดำเนินการวิจัย	29-30
	ผลการวิจัย	31-53
	ระยะดำเนินการวิจัย	54-70
	ระยะหลังการวิจัย	71-76

บทที่ 3	อภิปรายผลการศึกษา	77-81
	ความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับ	78-81
	กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	
	จุดอ่อนของการศึกษา	81
	จุดแข็งของการศึกษา	82
บทที่ 4	สรุป และข้อเสนอแนะ	83-90
	สรุป	83
	ข้อเสนอแนะ	90
บรรณานุกรม		91-92
ภาคผนวก		93-103

บทที่ 1

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัยและ การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีทุนทางสังคมเพื่อการท่องเที่ยวระดับสูง เช่น ระยะเวลาที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครฯ และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์หลายแห่งรวมทั้งการเป็นนครประวัติศาสตร์ การมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ นานาชนิด ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2544 มีจำนวนนักท่องเที่ยวถึง 2.8 ล้านคนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเมืองแห่งนี้และสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 3.1 พันล้านบาท ซึ่งทำให้อัตราการท่องเที่ยวของพื้นที่นี้สูงขึ้น ร้อยละ 22.5 (นภดลปราศรัย, 2547:5)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญระดับต้นๆของจังหวัดซึ่งสามารถกระตุ้นระดับเศรษฐกิจของประชาชนพื้นที่นี้สูงขึ้น แต่จากการประเมินผลสภาพการท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมักจะไม่พักค้างคืนในพื้นที่และมีการใช้จ่ายน้อยลง(จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2547 :1-10) โดยมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลเชิงลบให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวมีดังนี้คือ ความสกปรกกรูกรังของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ริมถนน ริมแม่น้ำทั้งสามสายรอบเกาะเมือง (แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา)หรือคูคลองภายในเกาะเมืองเอง เช่น คลองมะขามเรียง ที่นักท่องเที่ยวมักพบทัศนียภาพจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลหรือปัญหาความสกปรกกรูกรังภายในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ สภาพภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงามขาดความร่มรื่น ความแออัดไม่เป็นระเบียบของการจราจร สภาพการจราจรที่ขรุขระ ความไม่สะดวกของสถานที่จอดรถของนักท่องเที่ยว การไม่ได้รับความสะดวกจากบริการของยานพาหนะในท้องถิ่น ปัญหามลพิษจากเสียง-ฝุ่นละออง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว(การเปิดเวทีประชาคม 17 ธันวาคม 2547 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา)

จากปัญหาข้างต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ลำดับต้นที่ต้องได้รับการดำเนินการแก้ไข รวมทั้งเป็นการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นี้(สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา,2547:3-10) ดังนั้น คณะนักวิจัยซึ่งสังกัดในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและที่มีพันธกิจโดยตรงในการแก้ไขปัญหาของชุมชนจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้ปัจจัยที่จะเอื้อต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อแสวงหาการพัฒนาสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.2 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.3 เพื่อพัฒนาการให้บริการด้านการจราจร เพื่อการท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 เป็นการศึกษาเฉพาะในพื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

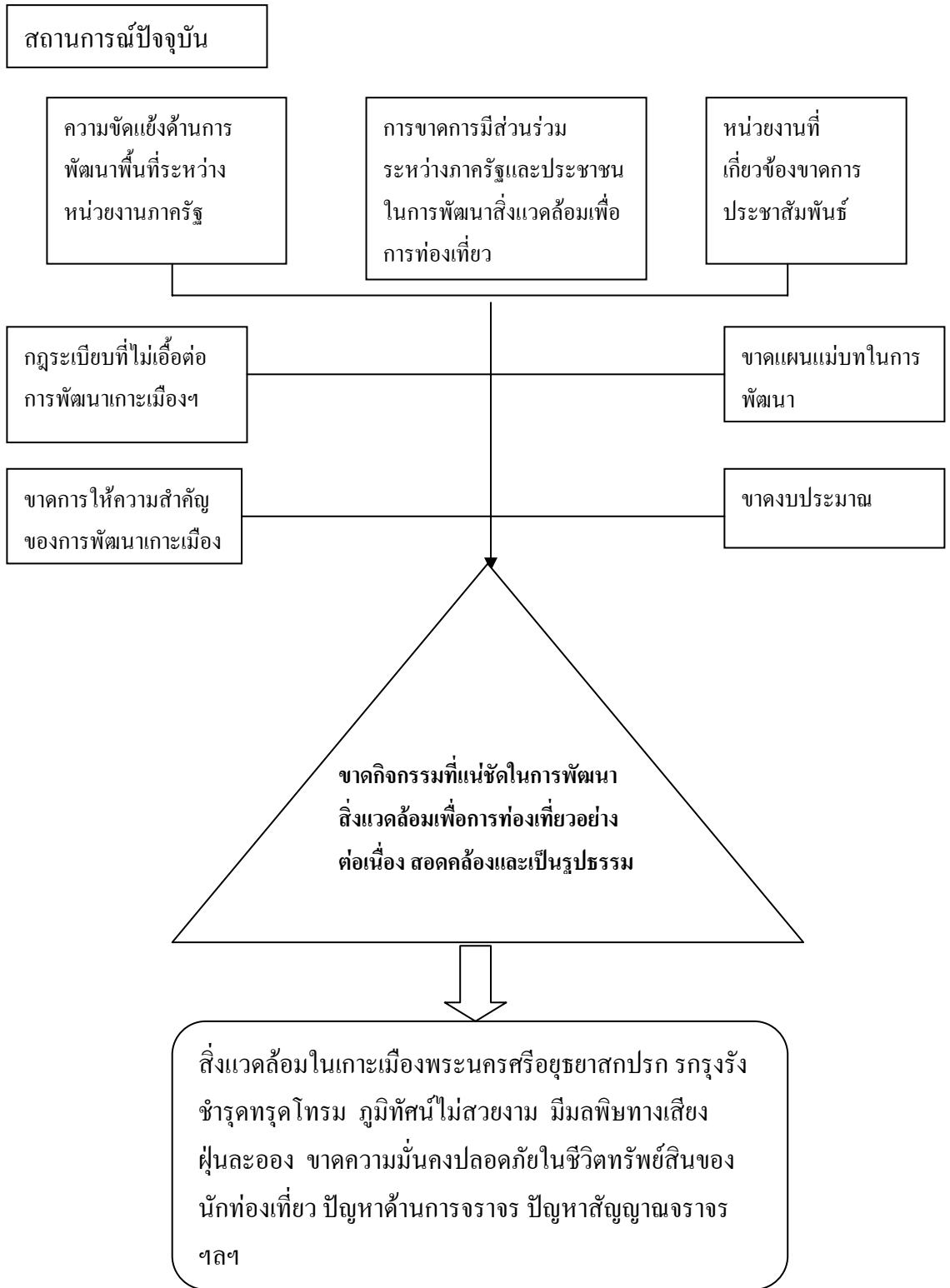
1.3.2 เป็นการศึกษาเฉพาะประเด็นด้านสภาพภูมิทัศน์ ความสะอาด ความสวยงาม ในพื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.3 เป็นการศึกษาเฉพาะประเด็นด้านการบริการจราจร เพื่อการท่องเที่ยว ในพื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

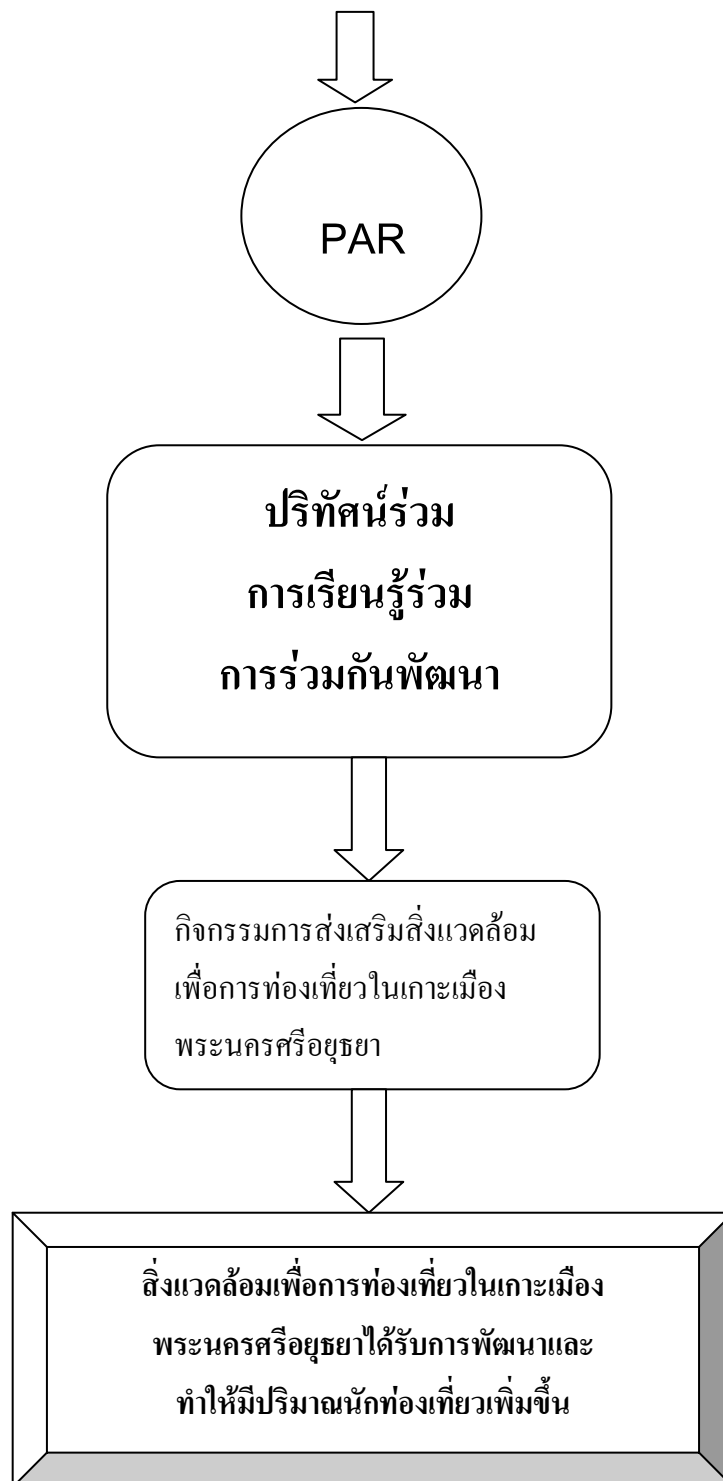
1.4 ทฤษฎี สมมติฐานหรือกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจึงไม่มีสมมติฐานการวิจัย แต่ในที่นี้ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วม ซึ่งแสดงว่าหากมีการนำแนวคิดนี้มา

กระตุ้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาแล้ว ทุกคนจะแสดงศักยภาพในส่วนของตนออกมาร่วมกัน ค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหตามบริบทของชุมชนนั้น ซึ่งจากการทำการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิตของผู้วิจัยและนักวิจัยอื่นที่ได้เสนอมาแล้วสรุปได้ว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีทุนทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการเป็นพื้นที่มรดกโลก การที่มีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้กำหนดว่าปัญหานี้เป็นปัญหาเร่งด่วนของพื้นที่ที่สมควรได้รับการแก้ไข และยังเป็นการสนองต่อยุทธศาสตร์หลักด้านการพัฒนาทุนทางสังคม การแก้ไขปัญหาคความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต การให้ความสำคัญกับปัญหานี้ของประชาชนจากการเปิดเวทีอภิปรายปัญหาด้านนี้และจากสถาบัน-หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถคาดหมายได้ว่า การใช้แนวคิดดังกล่าวจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง แนวคิดและข้อมูลข้างต้นสามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

(ต่อหน้าถัดไป)

1.5 วิธีดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action Research) ด้านพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน ผู้นำในชุมชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อ พัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

1.5.1 ระยะเตรียมการวิจัย กิจกรรมคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อระบุปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) ตามขั้นตอนดังนี้

1.5.1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ตั้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา (กำลังดำเนินการบางส่วน)

1.5.1.2 เก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา (กำลังดำเนินการบางส่วน)

1.5.1.3 พบปะ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประชุมร่วมกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับคณะนักวิจัยโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) การใช้เทคนิคต่างๆนี้จะปรับไปตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม เพื่อระบุปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

1.5.2 ระยะดำเนินการวิจัย โดยการประชุมร่วมระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และร่วมกันกำหนด การดำเนินกิจกรรม แผนงาน/โครงการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เทคนิคที่ใช้คือกระบวนการระดมสมองและmind mapping

1.5.3 ระยะหลังการวิจัย เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นในการดำเนินงานระยะนี้จึงเป็นการติดตามการมีส่วนร่วมซึ่งในที่นี้กำหนดเวลาไว้หลังจากการดำเนินงานทั้งสองระยะว่ามีกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์โดยการสรุปความ แปลผล จากปรากฏการณ์ต่างๆ ทุกขั้นตอนที่เกิดขึ้นในกระบวนการศึกษา และใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า(Triangulation method)เพื่อยืนยันความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษานี้

1.6 สถานที่ทำการวิจัย ในที่นี้คือเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.7 ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

ระหว่าง กันยายน 2548-ตุลาคม 2549 แผนการดำเนินงานมีดังนี้

กิจกรรม	พ.ศ.2548-2549				พ.ศ. 2549-50			
	กย.- พย.	ธค.- กพ.	พค.- กค.	สค.- ตค.	กย.- พย.	ธค.- กพ.	พค.- กค.	สค.- ตค.
ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	→							
สำรวจพื้นที่	→							
ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง	→	→						
สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาการกับผู้เกี่ยวข้อง	→	→						
เปิดเวทีประชาคมกับผู้เกี่ยวข้อง โดยมีนักวิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวก			→					
รวบรวม สรุป วิเคราะห์ข้อมูล	→	→	→	→				
ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่เกิดจาก การเปิดเวทีประชาคมที่เกิดขึ้น			→	→	→	→	→	
ประเมินผล		→	→	→	→	→	→	→
จัดทำเอกสารสรุป							→	→

1.8 ผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับและหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.8.1 สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาได้รับการพัฒนา

1.8.2 ผู้เกี่ยวข้องเรียนรู้ร่วมกันในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไข ปัญหาและสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหตามความต้องการและศักยภาพของชุมชน

1.8.3 ปัญหาป้ายสัญญาณบริการจราจร เพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้รับการแก้ไข

1.8.4 พาหนะในการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาได้รับการพัฒนา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

1.8.5 นักท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มขึ้น ละมีเวลาในการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามากขึ้น

1.9 หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.9.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.9.2 ชมรมผู้ประกอบการโรงแรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.9.3 สถานที่ท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

1.9.4 ผู้ประกอบการด้านธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2 การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ การบริการด้านการจราจร การบริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง รถสามล้อเครื่องรับจ้างซึ่ง มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ศึกษาจึงเสนอ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
- 2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.3 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม(พันธุทิพย์ รามสูต,2540:31-39, Rahman, Anisur, 1993:84)

2.1.1 ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม(PAR) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตย อย่างหนึ่ง ที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยและการลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตน การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมยังเป็นการแสวงหาวิธีการในการพัฒนากระบวนการติดต่อสื่อสาร โดยผ่านการเผยแพร่ความรู้และการประเมินผลจากประชาชน

2.1.2 ลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม(PAR) การวิจัยนี้มีลักษณะที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นการสร้างความรู้(Produce Knowledge) รูปแบบของความรู้ที่ได้จาก PAR เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์(Interactive)และสหวิทยาการ(Interdisciplinary) PAR ส่งเสริมความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและยังทำให้เกิดการลงมือกระทำให้ความเข้าใจกันนั้นออกมาเป็นรูปธรรมเป็นความจริง(Act to transform reality) เป็นการลงมือปฏิบัติความรู้หรือใช้ความรู้ลงสู่การปฏิบัติ(Practical) เป็นกระบวนการเปิดเสรี(Inclusive) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างความรู้จากความรู้ที่มีอยู่โดยไม่พยายาม แยกหรือจำกัดขอบเขตสิ่งใด ทุกความคิดเห็นจะได้รับการรับฟังและยอมรับเป็นการให้โอกาสทุกคนได้เรียนรู้(Learning for all) เป็นกระบวนการที่มีตัวตนมีชีวิต มีรูปร่าง(Organic) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้าไม่สามารถทำนายผลล่วงหน้าได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลง

เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาตามกระแสที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน และเลื่อนไหลไปตามความขึ้นลงของสถานการณ์โดยไม่มีทฤษฎีตายตัว ไม่มีกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์หรืออุดมการณ์เป็นกรอบกำหนด เป็นการสร้างความตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเอง (Self awareness) จะช่วยสร้างสังคมนิเวศ ในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัย ซึ่งสังคมนิเวศ (Ecological Society) ชุมชน (Community) เป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดที่บุคคลจะสามารถโยงอดีตปัจจุบันและอนาคตของตนเข้าด้วยกันในการวางแผนที่จะควบคุมเป้าหมายชีวิตของตน เป็นกระบวนการมองอนาคต (Future oriented) ร่วมกันของคนในชุมชน เป็นกระบวนการทำให้มองโลกในแง่ดี (Optimistic) ตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดปลดปล่อยที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะจัดการเรื่องต่าง ๆ ในชุมชนของตนได้

2.1.3 จุดประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างความรู้และกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อกลุ่มของประชาชนผ่านกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อน และสองเพื่อเสริมสร้างประชาชนให้เข้มแข็งผ่านกระบวนการเสริมสร้างและการใช้ภูมิปัญญาของตน กระบวนการดังกล่าวเป็นการกระบวนการที่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นเกิดความตระหนักด้วยปฏิกริยาตอบสนองและความต้องการแสดงออกของตนเอง (Denzin, K, Norman. & Lincoln, S, Yvonna. editor, 1994: 327-329)

2.1.4 ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมประกอบด้วย (มานี ไชยธีรานูวัฒน์ศิริ, 2539: 100)

2.1.4.1 ผลต่อชุมชน ทำให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสในชุมชนถูกกระตุ้นให้สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้องและทำให้มีความมั่นใจในการใช้ศักยภาพของตนเองร่วมมือกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาในชุมชนได้

2.1.4.2 ผลต่อนักวิจัย ทำให้นักวิจัยสามารถพัฒนาชุมชนที่ด้อยโอกาสและได้เรียนรู้เทคนิคในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนอย่างถูกต้อง

2.1.4.3 การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในกระบวนการ PAR ทำให้ผู้ร่วมโครงการทุกคนเห็นศักยภาพของชาวบ้านผ่านภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถแก้ไขปัญหา ชุมชนตนเองอย่างเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นได้

ในการนำ PAR มาใช้เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการประยุกต์หรือผสมผสานขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสถานการณ์ของพื้นที่ และการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดการมี

ส่วนร่วมที่สามารถนำผลจากกระบวนการดังกล่าวไปใช้ในการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนา
สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา อย่างยั่งยืน

2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.1 ความหมาย การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
วางแผนการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยกันรวมถึงการเสียดุลกำลังกำลังสติปัญญา
หรือกำลังทรัพย์ เพื่อให้การแก้ปัญหาบรรลุผลตามที่กำหนดไว้รวมถึงการติดตามประเมินผลเพื่อ
นำข้อมูลมาพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนอกจากจะสามารถแก้ไข
ปัญหาได้แล้ว ยังทำให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพของตนในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นอย่าง
สอดคล้องกับความต้องการจริงของพื้นที่อีกด้วย

เออร์วิน (Erwin 1976) (อ้างถึงในสถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะ
แวดล้อม:2545) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วน
เกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมสร้างสรรค์
ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานของ
องค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญองค์การสหประชาชาติ(1981) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น และการ
มีส่วนร่วมของประชาชนควรครอบคลุมในเรื่อง

- 1 การสร้างโอกาสที่สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรม
ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม
- 2 การมีส่วนร่วม เกิดจากการสมัครใจและมีความเป็นประชาธิปไตย ในประเด็น
สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา การจัดสรรให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจ
เพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบาย การวางแผนและการดำเนินโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคม
- 3 การมีส่วนร่วมโดยการตัดสินใจของประชาชนทุกระดับจะสนับสนุนให้เกิดความ
เชื่อมโยงระหว่างการลงทุนและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ
- 4 ประชาชนจะมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานเศรษฐกิจ นโยบาย
โครงสร้างการบริหารของประเทศ รวมทั้งบริบทของประชาชนด้วย

2.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม องค์การอนามัยโลก ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ (WHO:1979)

2.2.2.1 การวางแผน(Planning) คือประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตาม ประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจ

2.2.2.2 การดำเนินงาน(Implementation) คือประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุม การเงิน และการบริการ

2.2.2.3 การใช้ประโยชน์(Utilization) คือประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม

2.2.2.4 การได้รับผลประโยชน์(Obtaining benefits) คือประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวในสังคม หรือวัตถุก็ได้

สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันนโยบายการศึกษา(สถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม:2545) ประกอบด้วย

- 1 การรับรู้ข่าวสาร
- 2 การปรึกษาหารือ
- 3 การร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นอาจมีในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การประชุมระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการและ การประชาพิจารณ์
- 4 การร่วมในการตัดสินใจ
- 5 การใช้กลไกทางกฎหมาย

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์(2527:183) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้คือ

2.2.3.1 ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพ นับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะกระทำตาม

2.2.3.2 อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

2.2.3.3 ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

แรนสทีน(Arnstein 1995 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม: 2545) ได้แบ่งขั้นตอนและองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม 3 ระดับคือ

- ขั้นพื้นฐาน เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน
- ขั้นกลาง เป็นการร่วมให้ข้อมูลและคำปรึกษาจากประชาชน
- ขั้นสุดท้าย เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่สามารถตัดสินใจ และ

ดำเนินการ

สำหรับองค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมได้แก่ ประชาชนที่เกี่ยวข้อง ข่าวสารของโครงการ การสื่อสารและการเผยแพร่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนและงบประมาณในการดำเนินการ

ธวัช เบญจาทิกุล(2529 : 25-26) กล่าวถึงปัจจัยการมีส่วนร่วมของสังคมไทย คือปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมสำหรับอรพินท์ สบโชคชัย(2538:4) สรุปว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ วัย และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ ของประชาชนในการมีส่วนร่วมหลายประการเช่น การระบุไว้ในมาตรา 69 ได้กล่าวถึง การสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมบำรุงรักษาคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและธนาคารโลก,2542:15)

2.2.4 การวัดการมีส่วนร่วม แคสเปอร์สันและบริทแบท (Kasperson & Breitbat , 1985) ได้เสนอการวัดระดับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม ความถี่ของการมีส่วนร่วม ระยะเวลาของการมีส่วนร่วมและคุณภาพของการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากผลและผลกระทบของการมีส่วนร่วมนั้น

2.2.5 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย (สถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม:2545)

- 2.2.5.1 เกิดการลดความขัดแย้งและสร้างความตกลงร่วมกัน
- 2.2.5.2 มีการแสดงความคิดเห็นที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ
- 2.2.5.3 เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจต่อการดำเนิน

โครงการ

2.5.4 มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งสามารถช่วยให้ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการต่างๆ ได้

2.5.5 ลดความเสียหายและชี้ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2.2.6 ขั้นตอนและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ประกอบ ด้วย การค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การปฏิบัติงานตามแผนและการประเมินกิจกรรม ส่วน กระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชน ประกอบด้วย ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมในการใช้ประโยชน์ ร่วมในการได้รับประโยชน์และร่วมในการประเมินผล

จากทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า หากรัฐขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว การดำเนินการนั้นๆ ไม่อาจประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ เมคไอเวอ์ คริส (Mcivor,Chris:2000) ได้แสดงความเห็นสนับสนุนข้อความนี้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรและประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศประการหนึ่ง

การมีส่วนร่วมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหา หรือการดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการดำเนินงานในโครงการต่างๆ โดยเฉพาะ โครงการด้านสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีการใช้อำนาจบีบบังคับหรือใช้กลวิธีที่สร้างการมีส่วนร่วมแบบ “ต่างตอบแทน” ซึ่งพบเห็นได้ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการที่ผู้มีส่วนร่วมก็สามารถมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางและสามารถรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมได้ สำหรับกรณีศึกษาที่ศึกษานี้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นสามารถส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้มีส่วนร่วม

2.3 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา,2548; จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,2546, <http://www.pcd.go.th>)

2.3.1 สถานการณ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

2.3.1.1 สถานการณ์ด้านมลพิษทางอากาศ ปัญหาจาก มลพิษจากฝุ่นละออง หมอกควัน ไอพิษควันต่าง ๆ พบว่า มีปัญหาในเขตพื้นที่ของถนนสายหลักในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในช่วงเวลาทำงาน เนื่องจากการจราจรทางบกซึ่งมีปริมาณรถเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เช่น รถยนต์สามล้อรับจ้าง มี 1,004 คัน รถจักรยานสองล้อรับจ้าง จำนวน 1,903 คัน รถเหล่านี้เป็นรถที่รับจ้างในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาซึ่งไม่รวมรถบรรทุก รถโดยสาร รถตู้

ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 600 คัน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศแล้วยังทำให้เกิดปัญหาความแออัดทางการจราจร ความปลอดภัยของผู้ใช้รถใช้ถนน รวมถึงนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2.3.1.2 สถานการณ์ด้านมลพิษจากเสียง พบว่า มีระดับเสียงเกินกำหนดในพื้นที่ริมถนนสายหลักในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในช่วงเวลาทำงาน เนื่องจากการจราจรทางบกในช่วงเวลาทำงานระหว่าง 8.00-9.00 น. และ 16.00-18.00 น.

2.3.1.3 สถานการณ์ด้านมลพิษทางน้ำ พบว่า คุณภาพของแม่น้ำสายหลักอยู่ในระดับพอใช้ คือสามารถใช้ในการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เท่านั้นไม่สามารถนำมาดื่มได้ ส่วนในบางฤดูกาล เช่นในฤดูแล้งยังไม่เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำด้วย

2.3.1.4 สถานการณ์ด้านขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล พบว่า ในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยายังมีปัญหาเรื่อง ปริมาณขยะที่มีจำนวนมาก เนื่องจากมีประชากรแฝงมาอาศัยมากขึ้นและมาจากนักท่องเที่ยว ปัญหาเรื่องการเก็บขน เนื่องจากมีปริมาณเจ้าหน้าที่และรถไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องการกำจัดขยะ เนื่องจากบ่อขยะ(ห่างจากเกาะเมืองประมาณ 2 กม.)ซึ่งเป็นแหล่งฝังกลบเต็มทำให้ขยะล้นบ่อ สูงประมาณ 4-8 เมตร และทำให้มีกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชนใกล้เคียง ทำให้แหล่งน้ำผิวดินเกิดมลพิษ โดยมีความเป็นกรดต่าง(pH) ระหว่าง 8-7.5 ซึ่งไม่ปลอดภัยสำหรับสิ่งมีชีวิตบริเวณใกล้เคียง (จากการสำรวจพื้นที่จริงและการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบ ธันวาคม 2547)

2.3.2 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว จากการเปิดเวทีประชาคมของผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาด้านสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวพบว่า

สถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาที่ใช้เพื่อการท่องเที่ยวกำลังประสบภาวะวิกฤติในด้านต่างๆ ดังนี้

2.3.2.1 ปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อย เนื่องจาก มีขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งบนบกและในแม่น้ำสายหลักรอบเกาะเมือง

2.3.2.2 ปัญหาเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวขาดความสวยงาม เนื่องจาก การการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าของพื้นที่หรือสถานที่นั้น

2.3.2.3 ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเนื่องจาก มีการฉกชิงวิ่งราวนักท่องเที่ยวเสมอ

2.3.2.4 ปัญหาการให้บริการจราจรไม่เพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุจากจำนวน

จำนวนเจ้าหน้าที่น้อยปริมาณมาก ที่จอดรถน้อย ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดวินัยจราจร และป้ายสัญญาณไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน และมีปริมาณรถบัสขนาดใหญ่ของโรงงานอุตสาหกรรมวิ่งผ่านเข้ามาให้เกาะเมืองเป็นจำนวนมาก

2.3.2.5 ปัญหามลพิษทางเสียง และฝุ่นละออง เนื่องจาก การจราจรและการไม่ปลูกหญ้าคลุมพื้นที่ว่าง

2.3.2.6 ปัญหาอากาศร้อนไม่ร่มรื่น เนื่องจาก ขาดการดูแลต้นไม้ในแหล่งต่างๆ และมีการตัดต้นไม้ในถนนสายหลักเสมอ

2.3.2.7 ปัญหาการให้บริการยวดยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยว ไม่เพียงพอ ราคาไม่ยุติธรรมและไม่รักษากฎจราจรเรื่องความปลอดภัยในการขับขี่

2.2.3.8 ปัญหาการรับผิดชอบของหน่วยงานที่ทับซ้อนกัน ทำให้ไม่มีหน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบแก้ปัญหาจริง เช่น ปัญหาของที่จอดรถด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาระหว่าง มูลนิธิพระมงคลบพิตร กรมศิลปากร เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาและกรมธนารักษ์ ทำให้สภาพสถานที่จอดรถชำรุดทรุดโทรม ขาดผู้ดูแลและไม่เอื้อสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

สำหรับสาเหตุของปัญหา ดังกล่าวเนื่องจาก ผู้เกี่ยวข้องไม่ได้ลงมือแก้ปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นรูปธรรม แม้จะมีการร่วมคิด อภิปรายหลายครั้งแล้ว โดยผู้ที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาก็ต้องมีเจ้าภาพร่วมในการแก้ปัญหา และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้สามารถผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังโดย มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ประสานงาน ส่วนเวลาที่ควรแก้ปัญหา เนื่องจากเป็นความจำเป็นดังนั้นจะต้องรีบแก้ปัญหานี้อย่างเร่งด่วน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดนี้ อย่างไรก็ตามหากได้มีผู้เกี่ยวข้องและรับผิดชอบอย่างจริงจังเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านนี้ ทั้งประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขจรจบ กุสุมาลี(2542:12,151-154).ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการ “พื้นที่ประวัติศาสตร์” จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ผลการศึกษา

พบว่า จากความเปลี่ยนแปลงที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายที่ตั้งบ้านเรือนซึ่งเคยค้าขายทำมาหากินเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อมีการจำกัดการใช้พื้นที่ของโครงการประวัติศาสตร์ทำให้ ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวต้องโยกย้ายบ้านเรือนอย่างไม่เต็มใจ นอกจากนี้ยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ

การจัดการต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นี้ เกิดขึ้นจากภาครัฐเท่านั้น ทำให้มองข้ามเรื่องวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวพันโดยตรงต่อการอนุรักษ์ ทำให้ประชาชนในพื้นที่เดือดร้อน สิ่งที่ต้องแก้ไขคือ การสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์และให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอาศัยในพื้นที่แห่งนี้

คารารัตน์ วรจิตตานนท์ (2542 : สาระสังเขป) ศึกษาเรื่องศักยภาพองค์กรชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาแก่งหินเพิง อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพื่อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกต และเทคนิค KRA หรือการประเมินสถานะชุมชนอย่างเร่งด่วน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้จากการเลือกแบบสโนว์บอลล์ (Snow ball) ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์กร ผู้นำองค์กรชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน สมาชิกชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง พื้นที่เป้าหมายคือหมู่บ้านหนองแวม ที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวหินเพิง ตำบลลำพันตา อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ผลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแยกเป็น 3 องค์กร คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลลำพันตา ชมรมลูกหาบ และชุมชนคนพายเรือ ซึ่งพบว่า ชมรมคนพายเรือมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมาก ถ้าสามารถแก้ไขจุดอ่อนบางประเภทได้ เช่น ถ้าสามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างถูกต้องเกี่ยวกับองค์กร และจงใจให้คนพายเรือเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการเข้าเป็นสมาชิกของชมรมมากขึ้น ลำดับรองลงมาคือ อบต. ลำพันตา ที่พอจะมีศักยภาพเพราะเป็นองค์กรที่มีสิทธิและอำนาจตามกฎหมาย ถ้าหากเจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในการใช้อำนาจอย่างเหมาะสมก็จะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ ส่วนชมรมลูกหาบ พบว่า ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ เนื่องจากขาดแคลนกรรมการในการดำเนินงาน ผู้นำไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ และไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินการเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาองค์กรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่งหินเพิง ไว้หลายทิศทาง ดังต่อไปนี้ คือ ด้าน อบต. ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่แก่บุคลากร อาจทำโดยการประเมินศักยภาพ ตำรวจจุดอ่อน

จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด ก่อนการอบรมที่จะทำให้เห็นปัญหาและแนวทางที่แก้ไขปัญหาที่ชัดเจนร่วมกัน ในระยะเวลาต่อไปควรให้ อบต. เป็นศูนย์กลางในการจัดการบริการล่องแก่ง ตลอดจนการจัดการที่พึดตามกฎเกณฑ์ที่ร่วมกันกำหนดขึ้น จะทำให้มีรายได้ส่วนหนึ่งในการบริหาร อบต. เองด้วย ด้านชมรมลูกหาบก็ควรจัดอบรมเป็นมัลคเทศก์ ท้องถิ่นร่วมด้วย อำเภอนาดิควรมีส่วนกระตุ้นให้มีการตั้งชมรมอย่างชัดเจน มีการจัดประชุมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ส่วนในด้านชมรมพายเรือควรมีการสร้างควมเข้าใจอย่างถูกต้องในการเป็นสมาชิกชมรม ซึ่งให้เห็นประโยชน์จากการมีองค์กรที่ดีให้โอกาสสมาชิกแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานร่วมกันต่อไป

พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์(2542:194-204) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ การศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น จำนวน 248 ราย และการศึกษาเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์แนวลึก(In-depth Interview)จากผู้รู้ข้อมูลในท้องถิ่น การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม(Participatory observation) และการศึกษาจากรายงานเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ประชาชนท้องถิ่นบางใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในเกาะสีชังแต่อย่างใด

ปัจจัยด้านอายุ ภูมิลำเนาเดิม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และพบว่าประชาชนท้องถิ่นที่อายุวัยกลางคนขึ้นไปที่มีภูมิลำเนาเดิมบนเกาะสีชังมีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูงจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนท้องถิ่นกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีความต้องการข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบูรณะแหล่งศิลปกรรมและการบริหารจัดการแหล่งศิลปกรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเกาะสีชังคือ นโยบายของรัฐบาลในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์เกาะสีชังยังไม่ชัดเจนและขาดการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ปัญหาความ

ขัดแย้งระหว่างประชาชนในชุมชนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงต้องการให้รัฐใช้กลไกที่มีอยู่
แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นได้มีดำเนินการ โดยการกำหนด
นโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างชัดเจนในพื้นที่หนึ่ง โดยการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำ
กิจกรรมและโครงการต่างๆ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุน
จากรัฐเท่าที่ควร ส่วนประชาชนในจังหวัดไม่ได้ให้ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรมเท่าใดนัก

เรื่องแสง ทองสุขแสงเจริญ(2542:81-86) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.80 รับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานเรื่องปัญหา
แหล่งโบราณสถานที่มีสาเหตุจากมนุษย์ ร้อยละ 45.30 ทราบว่าปัญหาแหล่งโบราณสถานเกิดจาก
การลักลอบขุดค้น ร้อยละ 42.50 ทราบว่าปัญหาโบราณสถานรกร้างไม่มีผู้ดูแล กลุ่มตัวอย่าง
ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะการพบปะพูดคุยกันภายในหมู่บ้าน การชักชวนเพื่อนบ้านร่วมกัน
รักษาโบราณสถาน ร่วมกันคัดค้านผู้สร้างปัญหาหรือเพิกเฉยต่อปัญหา ร่วมประชุมหาแนวทาง
แก้ปัญหา ร่วมสนับสนุนเงินทุนหรือวัสดุ ร่วมประเมินผลงาน ร่วมติดตามดำเนินงานการแก้ปัญหา
ร่วมประสานงานกับผู้รู้เพื่อหาวิธีการที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาและเสนอมาตรการแก้ปัญหาที่
เกิดขึ้น

การรับรู้ปัญหาทางการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา อาชีพ ธรรมเนียมพิธีในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและความต้องการ
ย้ายออกจากชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ
เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ธรรมเนียมพิธีในที่อยู่อาศัย ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน
ท้องถิ่นและความต้องการย้ายออกจากชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
แหล่งโบราณสถาน พบว่าการรับรู้ปัญหามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นในชุมชนใดก็ตามหากประชาชนมีความตระหนักและเข้าใจในการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรมอย่างดีและเหมาะสมแล้ว การสูญเสียคุณค่าตลอดจนการ
สูญเสียของแหล่งศิลปกรรมก็จะเกิดขึ้นได้ยาก ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้สามารถที่จะ
แก้ไขบรรเทาได้ โดยการสร้างความเข้าใจอันดีถึงความสำคัญของแหล่งโบราณสถานให้กับคนใน
ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการรับรู้คุณค่าของโบราณสถานนั่นเอง

วีระชัย มงคลพันธ์ (2542 : สารະสังเขป) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการและความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่น ในการเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแมปิง อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในตำบลก้อ อำเภอเถลี 4 หมู่บ้าน จำนวน 220 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมโดยการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.9 ต้องการเป็นผู้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มคิดเป็นร้อยละ 43.6 สำหรับด้านความพร้อมในการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า พร้อมที่จะได้รับการฝึกอบรมด้านการเป็นมัคคุเทศก์ด้านการนำเที่ยวธรรมชาติที่จัดโดยหน่วยงานราชการร้อยละ 84.3 และพร้อมที่จะจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นร้อยละ 93.3 ส่วนด้านอาหารและเครื่องดื่ม มีความพร้อมที่จะได้รับการอบรมร้อยละ 87.5 และพร้อมที่จะจัดตั้งกลุ่มประกอบการร้อยละ 91.7 นอกจากนี้ประชาชนมีความพร้อมด้านอื่น ๆ อีก ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่แล้วร้อยละ 74.10 โดยจำแนกความรู้ที่มีแต่ละด้าน คือ ความรู้เรื่องการเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 95.5 สถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มเป้าหมายทราบข้อมูลมากน้อยตามลำดับดังนี้ น้ำตกก้อหลวง แก่งก้อ หุ่นก้อ และก้อน้อย

ข้อสังเกตจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ประชาชนยังมีความต้องการอบรมช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ต้องการรับการอบรมเพื่อประดิษฐ์ของที่ระลึกหรือหัตถกรรมพื้นบ้าน อย่างไรก็ตามกลุ่มเป้าหมายต้องการอบรมภาษาต่างประเทศน้อยที่สุด

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2543 : สารະสังเขป) โดยสถาบันดำรงราชานุภาพ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ แสวงหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการจัดประชุมสนทนา กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว ประชากรในภาคสนามในแต่ละพื้นที่ ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง กรณีศึกษาหมู่บ้านทรงไทย บ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นักพัฒนาเอกชน นักวิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชน มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น เปิดบ้านทรงไทยให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชม นำนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน เป็นต้น ผลจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย

ด้าน เช่น ชาวบ้านมีอาชีพเสริม ชุมชนตื่นตัวในการรับนักท่องเที่ยว ท้องถิ่นเป็นที่รู้จักมากขึ้น ในด้านการมีส่วนร่วม จากการสังเกตการณ์ พบว่า บทบาทของผู้นำกลุ่มมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งนี้เป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถสร้างความร่วมมือได้อย่างดี

สุทธิทธิ์ ชูชาติ (2544 : บทคัดย่อ) ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตกลุ่มแม่น้ำวาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสร้างชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตกลุ่มแม่น้ำวางให้ เป็นตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ชุดการท่องเที่ยวดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชน มีความเข้มแข็งในการปรับตัวและบุคคลภายนอกเข้าใจชุมชนดียิ่งขึ้นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ ป่า

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการศึกษาทำให้ได้ชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีลักษณะ อนุรักษ์ระบบนิเวศป่า และวัฒนธรรมของกระเหรี่ยงเป็นตัวอย่างเผยแพร่แก่หมู่บ้านอื่น นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าใจวัฒนธรรมกระเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัย เบื้องต้น ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาในชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งและได้พบจุดแข็งของ หมู่บ้าน คือความเหนียวแน่นในการอนุรักษ์ ระบบนิเวศป่าและการดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน วัฒนธรรมเดิม แต่จุดอ่อนที่พบได้แก่ ชาวบ้านต้องเป็นเหยื่อของบุคคลภายนอกในการปรับตัวทาง เศรษฐกิจ

ชัยสิทธิ์ เถлимมีประเสริฐ กิตติอมตชีวิน ศิริรัตน์ แอดสกุล สุพจน์ ทรายแก้ว และยุทธนา ประทุมเวียง(2546:107-108) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกและ พฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สินส่วนร่วม การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สิน ส่วนร่วมของประชาชนชาวไทย ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างของสาเหตุที่ก่อปัญหาและความ เสี่ยงภัยให้เกิดขึ้นต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวมของชาติ และเพื่อแสวงหากลยุทธ์ใน การสร้างเสริมจิตสำนึกและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สิน ส่วนกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสภาพการณ์ของ จิตสำนึกต่อส่วนรวมในด้านการรับรู้ปัญหา และพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการ รวบรวมและสังเคราะห์ความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและข้อมูลจากเอกสารและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างความทันสมัยตามแนวทางตะวันตก การพัฒนา เศรษฐกิจ สังคมในระบบทุนนิยมเสรี การปกครองระบบเสรีประชาธิปไตยที่เน้นบทบาทของรัฐ การรวมอำนาจในระดับศูนย์กลางและระดับบน การนำระบบกลไกตลาดมาใช้ในกระบวนการ ผลิต การพัฒนาชนบทตามแนวทางสังคมเมือง ส่งผลให้คนไทยมีความเป็นมนุษย์นิยมและมีความ เป็นตัวตนของตนเองมากขึ้น มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นและขาดจิตสำนึกสาธารณะ ส่งผลให้โอกาส

ในการโต้ตอบกับการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับสาธารณสุขสมัยใหม่ของผู้น้อยลง แม้ว่าระบบการศึกษาจะมีการส่งเสริมด้านนี้

ด้านนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวและทราบแนวทางการรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อต่างๆ และมีพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวระดับปานกลาง เช่น การไม่ทำลายธรรมชาติ การช่วยรักษาความสะอาด การติดตามและช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษานี้ได้มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจคือ การสร้างเสริมจิตสำนึกและพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คนไทย จำเป็นต้องใช้กรอบการมองปัญหาแบบองค์รวม ให้เข้าใจอิทธิพลของโครงสร้างของเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สถาบันทางสังคมทุกระดับจำเป็นต้องร่วมมือกันกับนักท่องเที่ยว ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสาธารณสุขสมัยพร้อมๆ กับการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชน ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน กระบวนการศึกษาและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ(2546:110-120) ได้ศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษารูปแบบและการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม(PAR) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย บุคลากรทุกระดับในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis)และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction analysis) การเก็บข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การใช้เทคนิค การสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และการใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control) ส่วนพื้นที่ในการวิจัยนี้เลือกแบบเจาะจง

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการศึกษาทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยมีกิจกรรมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการในสำนักศิลปวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจากภายนอกมาร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ในสำนักฯ การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นพดล ปราศราที(2547:115-124) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์:กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4 เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประชาชน จำนวน 10 ชุมชนเป้าหมายซึ่งเลือกแบบเจาะจงจำนวน 245 คนในพื้นที่เขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคลที่ทำให้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ครั้งนี้ได้แก่ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้ ระหว่าง 16-25 ปี การเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในชุมชน จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มที่แตกต่าง

ส่วนกลุ่มที่ได้รับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกลับมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านนี้น้อย

อย่างไรก็ตามสำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับสูงในการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว เช่นการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว การแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเมื่อมีการบุกรุกทำลายแหล่งท่องเที่ยว และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือหากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ(2548:121-133) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมเรียนรู้ปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกันในด้านการบริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.เพื่อให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวข้องและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 4.เพื่อหาวิธีการพัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการท่องเที่ยวพื้นที่มรดกโลก ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5.เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชนและภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษานี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ในพื้นที่ที่เลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคือผู้นำชุมชนทุกชุมชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารการสำรวจพื้นที่(Survey)การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) และประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control)ในกระบวนการประชุมกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Induction analysis)

ผลการศึกษา พบว่า

1 บริบทของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม วิถีชีวิตของประชาชนฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีค่อนข้างน้อยทุกระดับ

2 ปัญหาของชุมชน ได้แก่ การทำลายสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ความจำกัดของพื้นที่ ความขัดแย้งของหน่วยงานที่รับผิดชอบ การแสวงหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังจำกัดในกลุ่มนักธุรกิจเอกชนบางกลุ่ม การขาดการประสานงานของหน่วยงานในพื้นที่ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาเรื่องความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อม

3 ผลจากการเสวนาของชุมชน ผู้นำชุมชนได้รับความรู้จากกระบวนการศึกษา และสามารถเสนอแนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมอย่างครบวงจรและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ผู้นำชุมชนทั้งหมดทุกกลุ่มให้ความสนใจทุกกระบวนการในการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

4. การก่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน กระบวนการศึกษาทุกขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนเกิดความรู้สึกว่าปัญหาของพื้นที่ตนสามารถแก้ไขได้ เพราะมีทรัพยากรและทุนทางสังคมมากมาย หากมีการดำเนินการอย่างจริงจังจะเป็นการสืบสานสิ่งดีงามด้านสิ่งแวดล้อมไปยังอนุชนรุ่นหลัง และทำให้รายได้จากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย

5 ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ได้แก่ การที่นำประเด็นที่ผู้นำชุมชนสนใจมาดำเนินการ ผู้เกี่ยวข้องกับปัญหามีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นทุกระดับ กระบวนการศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเปรียบเทียบประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไ้กับพื้นที่อื่น นักวิจัยเป็นบุคลากรในพื้นที่และมีประสบการณ์ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับผู้นำชุมชนหลายครั้ง ระยะเวลาในการดำเนินงาน กระบวนการศึกษามีเวลาดำเนินการจัดประชุมกลุ่มหลายครั้ง และการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ

6 บทเรียนจากการนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาใช้ในการศึกษา

6.1 การวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอนจะต้องดำเนินการในช่วงเวลาที่เหมาะสม มีการติดต่อสื่อสารที่ดี

6.2 กระบวนการทำงานเป็นทีมของนักวิจัยเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณา หากไม่ได้รับความร่วมมือหรือประสานงานไม่ดีจะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการศึกษาประเภทนี้

6.3 ประสบการณ์ในการศึกษาที่ผ่านมาหลายครั้ง ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาคได้แต่ต้องมีการพัฒนาตนเองให้รอบด้านยิ่งขึ้น โดยการติดตามประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอทั้งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาหรืออื่นๆ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี

6.4 ข้อเสนอแนะหรือประเด็นต่างๆ ในการศึกษาต้องนำเสนอต่อผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพราะบางประเด็นหากผู้นำชุมชนไม่สามารถนำเสนอได้ จะทำให้ผลการศึกษาไม่เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาหรือนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษา

6.5 ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการศึกษา การศึกษาครั้งนี้ถือว่าใช้งบประมาณค่อนข้างมากเนื่องจากมีการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น การประชุมหลายครั้งซึ่งแต่ละครั้งค่อนข้างใช้เวลา ดังนั้นหากมีอุปสรรคด้านนี้ ผลการศึกษาอาจจะปรากฏช้าหรือไม่เห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นการระบุข้อตกลงการเสนอความคิดเห็นของกลุ่มเป็นเรื่องที่ผู้นำชุมชนทุกคนต้องทราบอย่างชัดเจน มิฉะนั้นผู้นำชุมชนบางคนจะไม่มีโอกาสเสนอความเห็น

7 ข้อค้นพบของการวิจัย

7.1 ปัจจัยที่จะผลักดันให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมได้แก่ วิธีการใดที่สามารถบูรณาการกับภาวะเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในชุมชน

7.2 การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลก จะต้องดำเนินการอย่างเข้มข้นมากกว่าที่

ดำเนินในปัจจุบัน เพราะผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนมีศักยภาพเพียงพอและจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมากขึ้น

7.4 วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ยังคงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ
สิ่งแวดล้อม

7.5 ผู้นำชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการที่จะมีส่วนร่วมในการในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7.6 จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีจำนวนมากขึ้น ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ลักษณะของโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความสะดวกของการจราจร ความเป็นธรรมในด้านราคาค่าโดยสาร ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ลักษณะที่พักอาศัย ความสะดวกของสถานที่จอดรถ ลักษณะการบริการที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความสะอาดของอาหาร ความสะดวกในการซื้อสินค้าที่ระลึกและความสะดวกในการสื่อสาร

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้คือ

1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องช่องทางการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน

1.2 ควรปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากฉบับเดิมที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาสภาพสังคมปัจจุบัน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ด้านนี้แก่ประชาชนให้มากขึ้น และส่งเสริมการศึกษาวิจัยที่จะหาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันนโยบายที่จะส่งเสริมการเสริมสร้างความรู้ ทักษะและวิสัยทัศน์ด้านนี้ให้กับผู้บริหารในท้องถิ่นทุกระดับ

1.5 รัฐควรยอมรับให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างทั่วถึงก่อนที่จะดำเนินการพัฒนาของหน่วยงานระดับท้องถิ่นในพื้นที่มรดกโลกทุกครั้ง

2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

2.1 สถาบันการศึกษาระดับท้องถิ่นควรจัดให้มีการบูรณาการความรู้ด้านนี้ให้กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรจะร่วมมือกันใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในด้านนี้ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้สื่อท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย วิทยุท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2.3 ควรขยายการดำเนินการวิจัยประเภทนี้ไปยังชุมชนอื่นๆ เพื่อสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

2.4 ควรมีการตั้งคณะกรรมการพหุภาคี ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานที่ดำเนินการองค์กรภาคประชาชนและองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นกลางหรือสถาบันการศึกษา เพื่อประเมินผลการใช้งบประมาณ เพื่อการบริหารจัดการส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อม หรือการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทั้งในประเด็นทรัพยากรที่ใช้ กระบวนการใช้จ่ายงบประมาณ และผลที่เกิด ผลกระทบจากการใช้จ่ายงบประมาณข้างต้น

2.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญกับการจัดงบประมาณในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนเท่ากับงบประมาณด้านอื่น และก่อนที่จะตัดสินใจสนับสนุนการดำเนินโครงการใด ควรเปิดเผยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการข้างต้น

2.2.6 ควรมีองค์กรเฉพาะที่จะดำเนินงานด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยวลักษณะนี้อย่างจริงจัง

จากการทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องพบว่า เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุมากขึ้นจากนโยบายการพัฒนา ทำให้มีประชากรมากขึ้น มีการสร้างหน่วยราชการ อาคารบ้านเรือนมากขึ้นจนทำให้เกิดการบุกรุกทำลายพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง การที่มีประชาชนมาใช้ประโยชน์จากพื้นที่แห่งนี้ทั้งจากประชาชนที่อาศัยดั้งเดิม ประชากรแฝงที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นจากการขยายนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดนี้ รวมทั้งปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งได้ก่อให้เกิดมลพิษด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สนับสนุนการท่องเที่ยวแต่อย่างใด นอกจากปัจจัยด้านประชากรแล้ว ปัจจัยด้านสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พื้นที่การท่องเที่ยวแห่งนี้ขาดความปลอดภัยในยามค่ำคืน ความไม่ยุติธรรมของบริการด้านการท่องเที่ยว การสูญเสียลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับสภาพทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม

สำหรับ ปัจจัยที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวมีหลายประการ ทั้งในด้านการนโยบายของผู้บริหาร การดำเนินการตามนโยบายที่

กำหนด การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เป็นรูปธรรมทั้งในด้านเสนอความคิด การร่วมดำเนินการ การร่วมประเมิน การร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งจะต้องให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม ทั้งหมดโดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง ซึ่งในพื้นที่แห่งนี้ผู้นำชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการ พัฒนาสภาพแวดล้อม และมีผู้บริหารหลายคนมีแนวทางสนับสนุนการดำเนินการด้านนี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยด้านลบอีกหลายประการเช่น เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของพื้นที่ท่องเที่ยว ระดับ การรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทำให้การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนไม่สามารถ ดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดทั้งหมด

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย

2.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR : Participatory action Research) ระหว่างประชาชน ผู้นำในชุมชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย รายละเอียดดังนี้

2.1.1 ประชากรในการศึกษา

ได้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นการเลือกอย่างเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชนในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาทุกชุมชน เจ้าหน้าที่จากเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่จากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต 6 เจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองกำกับการตำรวจภูธร ภาค 2 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถานีตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตัวแทนจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา องค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้ประกอบการรถสามล้อเครื่องรับจ้าง ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว ผู้แทนหอศิลป์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตัวแทนผู้ประกอบการโรงแรมในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รวมกลุ่มเป้าหมายจำนวน 133 คน

2.1.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม

2.1.3 สถานที่ทำการวิจัย

ได้แก่พื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1.4 ระยะเวลาทำการวิจัย

ระหว่าง กันยายน 2548-ตุลาคม 2550

2.1.5 การดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

2.1.5.1 ระยะเตรียมการวิจัย กิจกรรมคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อระบุ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว ในเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาดูเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) ตามขั้นตอนดังนี้

ก. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ตั้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ในเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา (กำลังดำเนินการบางส่วน)

ข. เก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ค. พบปะ สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประชุมร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับคณะนักวิจัยโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม(Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) การใช้เทคนิคต่างๆนี้จะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม เพื่อระบุปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

2.1.5.2 ระยะดำเนินการวิจัย โดยการประชุมร่วมระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และร่วมกันกำหนด การดำเนินกิจกรรม แผนงาน/โครงการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เทคนิคที่ใช้คือการสัมภาษณ์เชิงลึก การเปิดเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มและการระดมสมอง แผนี่ความคิด

2.1.5.3 ระยะหลังการวิจัย เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนา สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นในการดำเนินงานระยะนี้จึงเป็นการติดตามการมีส่วนร่วม ซึ่งในที่นี้กำหนดเวลาไว้หลังจากการดำเนินงานทั้งสองระยะว่ามี กิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร

2.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ใช้วิธีการ สรุปลความ แปลผลจาก ปรากฏการณ์ต่างๆทุกขั้นตอนที่เกิดขึ้นในกระบวนการศึกษา และใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบ สามเส้า(Triangulation method)เพื่อยืนยันความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษา

2.2 ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก การเปิดเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มและการระดมสมองแบบแผนผังก้างปลา โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัยจะเสนอแต่ละขั้นตอนดังนี้

- 1 ระยะเวลาเตรียมการวิจัย
- 2 ระยะดำเนินการวิจัย
- 3 ระยะเวลาหลังการวิจัย

1. ระยะเวลาเตรียมการวิจัย

ระยะนี้ได้มีการเตรียมทรัพยากรในการวิจัย เก็บข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เบื้องต้น และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษามีดังนี้

- 1.1 ข้อมูลจากเอกสาร
- 1.2 ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่
- 1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ข้อมูลต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร จากการค้นคว้าเอกสารพบว่า แหล่งการท่องเที่ยวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แทบทั้งหมดจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มีค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการเป็นดำรงเป็นราชธานีเดิมนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกก็ยิ่งเป็นการสนับสนุนให้สภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันแหล่งการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ถูกแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่(จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,2541;นภคด ปราศราศิริ ,2547 ;<http://www.thai-tuor.com>;<http://www.tat.or.th>)

1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทแรกส่วนใหญ่คือโบราณสถานโบราณวัตถุ วัดวาอาราม พระราชวัง เช่น

- 1.1 โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1 เครื่องราชูปโภคทองคำ ชุดได้จากบูรพราชวงศ์วัดราชบูรณะ และวัดมหาธาตุ ปัจจุบันเก็บรักษาและจัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา ประกอบด้วย พระแสงดาบพร้อมฝัก น้ำเต้าทักษิโณทก ฉลองพระบาทจำลอง ชุดเครื่องสูงจำลอง พานพระศรี จุลมงกุฏ พระมาลา เครื่องราชูปโภค หมากทองคำ ช้างทรงเครื่องหมอบ เครื่องราชบรรณาการต่างๆ เครื่องอุทิศ แผ่นทองแกะสลักเป็นรูปสัตว์หิมพานต์ จาริกถาดทองต่างๆ

1.1.2 หลวงพ่อตลับทอง เศียรพระพุทธรูปสำริด พระพุทธรูปปางเทศนา พระพุทธรูปทรงเครื่องปางต่างๆ พระพุทธรูปทรงเครื่องวัดหน้าพระเมรุ พระบรมสาส์นริศธาตุ

1.1.3 บานประตูเทวคาทรงพระขรรค์ ตู้ลายรดน้ำ กรุทโชนเรือ ลักันช้างเคนและพระแท่นบรรทม

1.2 โบราณสถาน โบราณสถานรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและภายในเกาะเมืองมีจำนวนมากกว่า 425 แห่ง สำหรับโบราณสถานที่ขึ้นบัญชีมรดกโลกได้แก่

1.2.1 พระราชวังโบราณ หรือพระราชวังหลวง ซึ่งประกอบด้วยพระที่นั่งสำคัญ 5 หลังได้แก่ พระที่นั่งไพฑูริย์มหาปราสาท พระที่นั่งตรีมุข พระที่นั่งไอศวรรย์มหาปราสาท พระที่นั่งมิ่งคลาภิเษกและพระที่นั่งตรีมุข

1.2.2 พระราชวังกลาง ประกอบด้วย เขตพระราชฐานชั้นนอก ชั้นกลาง ชั้นใน พื้นที่ในเขตพระราชฐานชั้นกลาง เขตพระคลังมหาสมบัติ เขตสวนกระต่าย เขตวัดพระศรีสรรเพชญ์และวัดพระศรีสรรเพชญ์

1.2.3 วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วิหารพระมงคลบพิตร กลุ่มโบราณสถานวัดโลกยสุธา วัดโลกยสุธา วัดวรโพธิ์ วัดวรเชษฐาราม วัดพระราม วัดธรรมิกราช เจดีย์ศรีสุริโยทัย

2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น การทำหัวโขน การสานปลาตะเพียนโบราณเขตหัวแหลม การทำตุ๊กตาชาวบ้านขนาดเล็กและบ้านเรือไทยข้างองค์การโทรศัพท์ การทำโรตีสายไหมบริเวณสามแยกโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา สถาบันอยุธยาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากพื้นที่นี้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุหลายแห่ง และนอกจากนั้นยังมีอาคารบ้านเรือนประชาชนและหน่วยราชการจำนวนมากทำให้มีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จำกัด อย่างไรก็ตามยังมีเนื้อที่สีเขียวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ได้แก่ สวนสาธารณะบึงพระราม สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบ

มราชชนนี แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อยและแม่น้ำลพบุรีที่ไหลรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่บริเวณนี้ได้แก่การขี่จักรยาน การเดิน และการโดยสาร
เรือรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

การเดินทางไปยังแหล่งการท่องเที่ยว สามารถเดินทางทั้งทางบกและทางน้ำ หาก
เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังนี้

1 ทางบก โดย

1.1 โดยทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่านประตูน้ำพระอินทร์ แล้วแยก
เข้าทางหลวงหมายเลข 32 แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 309 เข้าสู่จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

1.2 โดยทางหลวงหมายเลข 304 (ถนนแจ้งวัฒนะ) หรือทางหลวงหมายเลข 302
(ถนนงามวงศ์วาน) เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 306 (ถนนติวานนท์) ข้ามสะพานนนทบุรี หรือ
สะพานนวลฉวี ไปยังจังหวัดปทุมธานี ต่อด้วยเส้นทาง ปทุมธานี-สามโคก-เสนา (ทางหลวง
หมายเลข 3111) แล้วแยกขวาที่อำเภอเสนา เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3263 เข้าสู่จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

1.3 ใช้เส้นทางกรุงเทพฯ-นนทบุรี-ปทุมธานีทางหลวงหมายเลข 306 ถึงทางแยก
สะพานปทุมธานี เลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 347 แล้วไปแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 3309 ผ่าน
ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางปะอิน เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 หากใช้รถโดยสารประจำทาง สามารถเดินทางโดยรถโดยสารสาย กรุงเทพฯ-
พระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งรถโดยสารทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ รถออกจากสถานีขนส่ง
สายตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนกำแพงเพชร 2 (หมอชิต 2) ทุกวันๆละหลายเที่ยว รถธรรมดาและ
รถปรับอากาศ หรือใช้บริการจากรถตู้ปรับอากาศที่จอดบริเวณด้านข้างห้างโรบินสัน(สาขา
อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเดิม)ทุกวัน ซึ่งออกทุกๆ 15 นาทีหรือครึ่งชั่วโมง และเมื่อถึงปลายทางซึ่งใกล้
พื้นที่การท่องเที่ยวก็ทำให้เดินทางไปยังแหล่งการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังสามารถ
จัดบริการรถโดยสารปรับอากาศรับผู้โดยสารจากกรุงเทพมหานครมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทุกวันเสาร์และอาทิตย์ในราคาพิเศษอีกด้วย

1.5 ทางรถไฟ นักท่องเที่ยวสามารถใช้ขบวนรถโดยสารที่มีปลายทางสู่ภาคเหนือ และ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะผ่านอำเภอบางปะอิน อำเภอพระนครศรีอยุธยา รถไฟจะบริการ

ขนส่งสินค้าและผู้โดยสารขึ้นลงวันละหลายเที่ยว นอกจากนี้ยังมีขบวนรถจักรไอน้ำเดินระหว่าง กรุงเทพฯ-สถานีอยุธยา-กรุงเทพฯ ในโอกาสพิเศษ ปีละ 4 ขบวน คือวันที่ 26 มีนาคม วันที่ 12 สิงหาคม วันที่ 23 ตุลาคม และวันที่ 5 ธันวาคม

1.6 ทางน้ำ ปัจจุบันการท่องเที่ยวทางน้ำเป็นที่นิยมของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพราะนักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพและวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ในปัจจุบัน และเป็นการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นเส้นทางการค้าขายกับชาวต่างชาติในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยเรือสำเภาต่างประเทศที่สัญจรในลำน้ำเจ้าพระยาในอดีต สำหรับบริการเรือนำเที่ยวไป จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีหลายแห่ง ทั้งที่กรุงเทพมหานครและที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา เช่น เรือเมฆขลา บริษัทเรือควนเจ้าพระยา เรือริเวอร์ชานครุย์ส์ เรือโอเรียนเต็ลควีน เรือฮอริซันครุย์ส์และบริษัทอยุธยาริเวอร์ครุย์ส์จำกัด นอกจากนี้การท่องเที่ยวทางน้ำเลียบชายฝั่ง รอบเกาะเมืองทำได้โดยเช่าเหมาลำเรือหางยาวหรือเรือโดยสารเล็กประเภทต่างๆบริเวณท่าน้ำหน้าพระราชวังจันทร์เกษม

1.2 ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ ผลการสำรวจพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

เกาะเมืองอยุธยาตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ประมาณ 83 กิโลเมตร บริเวณที่ตั้งของอยุธยาเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำน้อย นอกจากนี้ยังมีลำคลองจำนวนมากทำให้พื้นที่กลายเป็นเกาะหลายเกาะ เช่น เกาะใหญ่ เกาะลอย(ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมือง)

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่สถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เกาะเมืองอยุธยาที่มีพื้นที่ประมาณ 2,586.16 ตารางกิโลเมตร ด้านใต้ของเกาะเมืองเป็นบริเวณที่แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านกรุงเทพมหานคร ลงสู่อ่าวไทย ลักษณะรูปร่างของเกาะเมืองอยุธยาคล้ายรูปไข่ ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองที่ประกอบด้วยป้อมขนาดเล็กยาวประมาณ 12.5 กิโลเมตร หนา 5 เมตร สูง 6 เมตร มีป้อมปืนประจำโดยรอบจำนวน 16 ป้อม มีประตูเมือง 18 ประตู ประตูช่องกุศ(ประตูเล็ก) 61 ประตู ประตูน้ำ 20 ประตู ปัจจุบันป้อมดังกล่าวเหลือเพียงซากเท่านั้น มีป้อมที่ได้รับการบูรณะและคงสภาพบ้างคือ ป้อมเพชรซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะเมือง(ได้รับการบูรณะอีกครั้งในปีพ.ศ.2548 เนื่องจากบริเวณริมตลิ่งทรุดทำให้ซากกำแพงบางส่วนถูกทำลายไปด้วย)

พื้นที่รอบรอบป้อมด้านหน้าเป็นบริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสักไหลมาบรรจบกัน ด้านหลังเป็นถนนรอบเกาะเมือง(ถนนอุทอง) ส่วนด้านซ้ายเป็นท่าเรือซึ่งเชื่อมระหว่างเกาะเมืองกับวัดบางกระจะและเกาะเมืองกับวัดพญูเชิงวรวิหาร บริเวณท่าหน้าของป้อมเพชรยังมีผู้คนอาศัยเส้นทางน้ำสัญจรเป็นประจำ ภายในพื้นที่ของป้อมแห่งนี้มีต้นไม้ยืนต้น 2-3 ต้น ทำให้เกิดความร่มเย็น ในช่วงเวลาเย็นจะมีนักท่องเที่ยวและประชาชนในละแวกใกล้เคียงมาเยี่ยมชมเป็นประจำ ผู้มาเยี่ยมชมที่มีเวลาก็มักจะมาปูเสื่อนั่งเป็นกลุ่มบางกลุ่มก็จะรับประทานอาหารว่างที่แม่ค้ารถเข็นนำมาขายเนื่องจากความสวยงามของทัศนียภาพแห่งนี้ เพราะมองด้านซ้ายมือจะเห็นโบสถ์และเจดีย์ ซึ่งบางส่วนเป็นสถาปัตยกรรมทรงไทยผสมผสานกับจีนของกลุ่มอาคารในวัดพญูเชิงวรวิหาร ด้านซ้ายเป็นที่ตั้งของวัดบางกระจะซึ่งมองจากป้อมเพชรก็จะเห็นความสวยงามในแบบฉบับของวัดไทย คือมีเจดีย์และโบสถ์ที่สวยงามตามเอกลักษณ์วัดไทย มองไกลออกไปด้านแม่น้ำเจ้าพระยาขวามือจะมองเห็นยอดอาคารที่แสดงเอกลักษณ์ของศาสนสถานของชาวมุสลิม และชาวคริสต์ที่อาศัยบริเวณนั้น

ภาพที่ 2 แสดงทัศนียภาพวัดพญูเชิงวรวิหาร

ภาพที่ 3 แสดงทัศนียภาพของมัสยิดอิสลามวัฒนา ต. คลองตะเคียน ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาด้านใต้

ถัดจากกลุ่มอาคารพาณิชย์เป็นที่ตั้งของที่พักรถอาศัย สถาบันการศึกษาและหน่วยราชการ ต่างๆ ด้านขวาของถนนโรจนะคือวัดแสนเมืองใจซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการบูรณะจากกรมศิลปากร ปลายถนนเส้นนี้ศาลากลางหลังเก่าซึ่งมีรูปปั้นของกษัตริย์ที่สำคัญปรากฏที่ด้านบนของผนังอาคาร ปัจจุบันอาคารนี้ถูกปรับปรุงเป็นสถานที่ทำการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ด้านขวาของ ปลายถนนโรจนะคือ พิพิธภัณฑ์สถานเจ้าสามพระยา ส่วนพื้นที่ซึ่งเมื่อเลี้ยวขวาจากพิพิธภัณฑ์ สถานแห่งนี้แล้วจะเป็นพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขต พระราชวังหลวงและโบราณสถานที่สำคัญ

สำหรับพื้นที่ข้างต้นเป็นพื้นที่ซึ่งไม่มีบ้านเรือนประชาชน เนื่องจากได้ถูกกรมศิลปากรย้าย ไปพื้นที่อื่น ทิวทัศน์บริเวณนี้เดิมค่อนข้างร่มรื่นจากต้นไม้ยืนต้นเช่น ตะแบก กล้วยและทรงบาดาล เรียงราย ตลอดกลางถนนและริมถนนสองข้าง และในปีพ.ศ. 2548 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีโครงการปรับปรุงทัศนียภาพถนนหลายสายในเกาะเมือง ทำให้ต้นไม้บนเกาะกลางถนน โรจนะ ถูกรื้อถอนเป็นสวนหย่อมและมีเสาไฟตั้งเป็นระยะ ส่วนด้านข้างถนนระหว่างสะพานถึงศาลากลาง เก่าจะมีเสาหงส์สี่ทอน(เสาสี่เขียว)ปากหงส์มีโคมไฟห้อย(สูงเท่าเสาไฟ)ตั้งเรียงรายตลอดข้างถนน สลับกับไม้ยืนต้นนานาพันธุ์

ภาพที่ 4 แสดงเส้นทางหลักที่เข้าสู่พื้นที่ท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ทำให้พื้นที่บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์มีความคึกคัก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญคือ ด้านหลังของกลุ่มขุนแผนด้านตรงกันข้ามศาลหลักเมืองเป็นที่ตั้งของปางช้างแลเพนียด ซึ่งเป็นสถานที่ที่เอกชนเข้ามาดำเนินการนำช้างมาเพื่อส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวของพื้นที่แถบนี้ หากสัญจรผ่านมาจะเห็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอันมากบ้างมาเที่ยว บ้างก็ให้อาหารช้าง บ้างก็นั่งบนหลังช้าง ตัวช้างมีผ้าคลุมหลังสีเหลืองและแดงอย่างสวยงาม มีความขี้ขางที่แต่งกายคล้ายทหารไทยยุคอยุธยา รวมทั้งมีรูปทรงโบราณสีเหลืองแดงสอดคั่นสีทองกางอยู่บนหลังช้าง ส่วนประกอบต่างๆ นี้ทำให้ผู้ชมที่ผ่านไปมาสามารถจินตนาการว่ามีขบวนเดินทัพในสมัยโบราณมาปรากฏบนถนนพร้อมๆ กับอุทยานยุคปัจจุบัน

ถัดจากปางช้างแลเพนียดด้านขวาคือ ซากวัดเกษที่ได้รับการบูรณะแล้วและกลุ่มขุนแผนซึ่งเป็นเรือนทรงไทยสมัยโบราณซึ่งมีสนามหญ้าสีเขียวสดและต้นก้ามปูต้นใหญ่ รอบกลุ่มขุนแผนมีคูคลองรอบๆ บางฤดูกาลน้ำในคูคลองแห่งนี้มีสีเขียวขุ่น ส่วนในช่วงฤดูฝนจะใสขึ้น เมื่อลมพัดมาจะมองเห็นน้ำในคูคลองเหล่านี้เป็นละลอกคลื่นเล็กๆ ด้านหน้ากลุ่มขุนแผนมีแพ(หลังคาไทยโบราณ)ลอยกลางสระน้ำทำให้บรรยากาศบริเวณนี้รื่นรมย์ กลุ่มขุนแผนจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวมาแวะเวียนเสมอ ถัดจากด้านขวาของกลุ่มขุนแผนคือวิหารพระมงคลบพิตรและพื้นที่ของโบราณสถานที่เคยเป็นพระราชวังหลวง

ภาพที่ 5-8 แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่ที่เป็นอุทยานประวัติศาสตร์นี้ถือว่าตั้งอยู่ใจกลางของเกาะเมือง โดยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของเกาะเมือง(ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษามีจำนวนทั้งสิ้น 1,810 ไร่) สำหรับพระราชวังของมกุฎราชกุมารที่ตั้งทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่นี้ ปัจจุบันถูกปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ส่วนวัดที่มีมากกว่า 400 วัดและสิ่งก่อสร้างที่เป็นส่วนประกอบของราชธานีเก่าแห่งนี้ ปัจจุบันยังคงสภาพให้ปรากฏเพียง 211 แห่งเท่านั้น ซากปรักหักพังของโบราณสถานปราสาทราชวังเก่าได้รับการสงวนไว้เฉพาะส่วนที่เป็นอนุสรณ์สถาน ส่วนที่เป็นวัดได้เปิดให้ประชาชนได้เข้าไปเคารพสักการะ เช่น วิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งปัจจุบันพบว่าพื้นที่ด้านหน้าวิหารนี้ไม่เปิดให้เป็นทางเข้าของนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ยังมาจอดรถหน้าวิหารนี้ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของด้านหน้าวัดค่อนข้างไม่มีระเบียบและไม่สวยงามเท่าที่เคยเป็นอยู่แม้ว่าวิหารพระมงคลบพิตรจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญลำดับต้นๆ ในพื้นที่มรดกโลก เพราะมีคำกล่าวที่ว่า “หากนักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาสักการะแล้วเรียกได้ว่ามาไม่ถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ภายในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรจะเชื่อมต่อเนื่องกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกหลายแห่งได้แก่วัดพระศรีสรรเพชญ์ ด้านข้างและด้านหลังวัดนี้มีต้นพุทราเก่าแก่ยืนต้นกระจายทั่วไป และหากพิจารณาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปแล้วพื้นที่บริเวณนี้จะสวยงาม ร่มรื่นและสะอาดตามากกว่าพื้นที่ด้านหน้าวิหาร

หากเดินตามถนนด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร จะปรากฏอนุสาวรีย์พระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ผู้สถาปนารุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนลานกว้างบริเวณกลางซากโบราณสถานที่ได้รับการบูรณะแล้ว ถนนหน้าสถานที่นี้ค่อนข้างแคบเนื่องจากความจำกัดของความกว้างของถนนรวมทั้งปริมาณรถนักท่องเที่ยว รถสามล้อเครื่อง หาบแร่แฝงลอยที่จอดอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ นอกจากนี้ กิจกรรมการจำหน่ายอาหารของหาบแร่แฝงลอยบริเวณนี้ทำให้เกิดภาพลบต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง

ด้านหน้าของปางช้างและเพนียดไปถึงด้านหน้าของวิหารพระมงคลบพิตรคือ วัดพระราม ซึ่งเป็นวัดร้างแต่ได้รับการบูรณะแล้ว และได้รับการดูแลเป็นอย่างดีทำให้มีความสวยงามและมีระเบียบ ส่วนสวนสาธารณะบึงพระราม ซึ่งบางส่วนเชื่อมติดกับด้านหลังวัดมหาธาตุจะเป็นสนามหญ้า มีคลองเล็กๆ ทอดผ่าน มีไม้ยืนต้นปลูกอยู่เป็นระยะ ยามเย็นวันราชการจะเห็นนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามของบึงพระรามมาเล่นฟุตบอลบริเวณนี้เป็นประจำ ทำให้สนามหญ้าไม่สมบูรณ์เหมือนพื้นที่ในวัดพระรามหรือบริเวณคุ้มขุนแผน นอกจากนี้บริเวณด้านข้างของวิทยาลัยดังกล่าวจะเป็นที่ตั้งของวัดธรรมิกราช ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าเป็นโบราณสถานที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น

ส่วนหนึ่งของบึงพระรามที่อยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จะมีอาคารทรงไทยที่เทศบาลฯ สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2548 โดยยังไม่ได้ทำประโยชน์ใด ส่วนพื้นที่อีกส่วนหนึ่งถัดลงมาจะเป็นสถานที่จำหน่ายอาหารหลายประเภท เช่น อาหารอีสานหรืออาหารตามสั่ง ภายในบึงพระรามจะมีบึงใหญ่ ส่วนรอบบึงพระรามจะมีคลองเล็กๆ กว้างประมาณ 3-5 เมตรล้อมรอบ พื้นที่บางแห่งขาดการดูแลทำให้มีขยะมูลฝอยกองทิ้งหรือหญ้าขึ้นรกรุงรัง บางครั้งสถานที่นี้ถูกแปรสภาพเป็นที่พักของรถรับส่งพนักงานโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ ในอำเภอใกล้เคียงหรือเป็นสถานที่ทำความสะอาด

สภาพภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีคลองหลายสายตัดผ่าน คลองเหล่านี้เดิมเคยใช้เป็นเส้นทางคมนาคมของประชาชน แต่ปัจจุบันได้ถูกปรับเปลี่ยนไป เช่น ถมเป็นถนน เช่น คลองจะโกรน้อยบางส่วนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คลองที่เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างวัดสุวรรณดารารามและแม่น้ำป่าสัก บางคลองถูกปรับให้เป็นที่รองรับน้ำเสียจากชุมชน เช่น คลองนายไก่อหรือคลองในไก่อหรือคลองนายกายหรือคลองไส้ไก่(ถูกเปลี่ยนชื่อเป็นคลองมะขามเรียงตั้งแต่ พ.ศ.2475-ปัจจุบัน) (ปฏิพัฒน์ พุ่มพวงษ์แพทย์,เอกสารประกอบการสัมมนาอยุธยา มรดกโลก พ.ศ. 2548) บางคลองก็คืนเงินเช่น คลองแกลบ คลองเมืองและคลองมหาชัยเป็นต้น บางคลองที่คืนเงินได้รับการขุดลอก เช่น ปี พ.ศ. 2546 มีการขุดลอกและทำเขื่อนริมคลองเมืองที่อยู่ทางด้านเหนือของเกาะเมือง และในปี พ.ศ. 2547-2548 มีการปรับปรุงคลองท่อซึ่งเป็นเส้นทางน้ำเชื่อมระหว่างคลองเมืองและแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านใต้ของเกาะเมือง เพื่อป้องกันน้ำท่วมในเกาะเมือง

ส่วนพื้นที่ที่ไม่ได้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนทั้งสิ้น 46 ชุมชน นอกจากนั้นจะเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สถาบันการศึกษาและโรงพยาบาล โดยอาคารที่สำคัญต่างๆ เหล่านี้มีที่ตั้งดังนี้

1. ทิศเหนือ เป็นที่ตั้งของพระตำหนักสิริยาลัย สถานที่ทำการของกรมศิลปากร (บริเวณที่เป็นวังหลัง) โรงเรียนประตู่ชัย วิทยาลัยเทคโนโลยีอยุธยาและชุมชนบริเวณหัวแหลม ฯลฯ (บริเวณนี้มีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่)
2. ทิศใต้ เป็นที่ตั้งของ ศาลากลางหลังเก่า โรงพยาบาลศูนย์พระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานวัยหนุ่ม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ทำการศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เป็นต้น
3. ทิศตะวันออก บริเวณนี้เริ่มต้นจากชุมชนหัวรอ ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่เรื่อยลงไปทาง

ได้ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำการไปรษณีย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารนครหลวง ธนาคารกรุงศรีอยุธยา โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ โรงเรียนอยุธยาธรรมและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ

4. ทิศตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของบ้านเรือนของประชาชนและพื้นที่บางส่วนคือสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี

สภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งนี้จะพบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยมักจะเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารซึ่งหนาตาในวันหยุดต่างๆ สำหรับการเดินทางโดยทางเรือจากกรุงเทพมหานครค่อนข้างน้อย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทั้งประเภทที่เดินทางมาชนิดเป็นกลุ่มซึ่งมีบริษัทนำเที่ยวเป็นผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยวประเภทแบกเป้เดินทางอย่างประหยัดพบได้เป็นประจำแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนัก

เมื่อเดินทางมาถึงเกาะเมืองแล้ว นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่จะไปเดินทางไปนมัสการพระมณฑลพิตรซึ่งประดิษฐานภายในพื้นที่ที่กึ่งกลางอุทยานประวัติศาสตร์ และเดินชมบริเวณโบราณสถานสำคัญโดยรอบ หลังจากนั้นก็จะซื้อของที่ระลึกด้านหลังวิหารพระมณฑลพิตร บางกลุ่มจะไปชมและให้อาหารช้างที่บริเวณปางช้างแลเหนียดซึ่งตั้งไม่ไกลจุดแรกนัก จากนั้นจึงเดินทางไปรับประทานอาหารตามร้านอาหารซึ่งมีจำนวนมากทั้งบริเวณริมฝั่งแม่น้ำและภายในเขตเกาะเมือง จากนั้นจึงเดินทางไปวัดไชยรัตนาราม วัดกษัตราธิราชและวัดท่ากาเรือ ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ไม่ห่างกันเท่าใดนัก หรือหากเดินทางไปวัดใหญ่ชัยมงคลวรวิหารและวัดพนัญเชิงวรวิหารซึ่งอยู่นอกเกาะเมืองแล้วนักท่องเที่ยวก็อาจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเมืองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว หรือหากท่องเที่ยวในเกาะเมืองแล้วก็เดินทางมาท่องเที่ยววัดสำคัญสองแห่งที่ตั้งนอกเกาะเมืองและเดินทางกลับ

สำหรับนักท่องเที่ยววัยรุ่นหรือวัยรุ่นสาวที่เดินทางท่องเที่ยวในเกาะเมือง มักจะใช้จักรยานเป็นพาหนะในการท่องเที่ยวพื้นที่ในเกาะเมือง หลังจากเดินทางมาโดยยานพาหนะอื่นๆ ซึ่งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวได้สนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว โดยมีจักรยานให้เช่าท่องเที่ยวพร้อมแผนที่และคู่มือเดินทางด้วยตนเอง กิจกรรมดังกล่าวมักจะพบในวันหยุด ส่วนนักท่องเที่ยววัยอื่นมักไม่นิยมกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยวิธีนี้ เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ร้อนและร่มเงาจากไม้ยืนต้นบริเวณนี้ยังค่อนข้างน้อย

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว เมื่อมาชมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์แล้วมักจะเดินชมพื้นที่โดยรอบ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศชื่นชอบและเป็นรายการพิเศษคือการนั่งหลังช้างชมทัศนียภาพระหว่างปางช้างและเหนียดและริมสวนสาธารณะบึงพระรามด้านตะวันตก บางกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางมาในช่วงเย็นก็มักจะเพิ่มรายการท่องเที่ยว

โดยการโดยสารรถสามล้อชมพื้นที่โดยรอบสวนสาธารณะบึงพระราม และล่องเรือรอบเกาะเมือง ยามค่ำคืนพร้อมรับประทานอาหารเย็น ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวแบบประหยัดก็ มักเช่ารถจักรยานสองล้อจากบ้านเช่า(guest house)ซึ่งตั้งทั่วๆ ไปในเกาะเมืองและขี่ไปสถานที่ ท่องเที่ยวต่างๆ ตามหนังสือคู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

การส่งเสริมกิจกรรมไหว้พระเก้าวัดในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ทำ ให้นักท่องเที่ยวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการ ท่องเที่ยวมาเช้ากลับเย็น วัดที่นักท่องเที่ยวนิยมในกิจกรรมไหว้พระเก้าวัด ได้แก่ วัดพนัญเชิง วรรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล วัดสมณโกฐาราม วัดประดู่ทรงธรรม พระบรมสารีริกธาตุ พิพิธ ภัณฑ์เจ้าสามพระยา วิหารพระมงคลพิตร วัดธรรมิกราชและวัดหน้าพระเมรุ ซึ่งสถานที่ 4 แห่ง หลังจะตั้งในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาส่วน 5 แห่งแรกจะตั้งในพื้นที่รอบเกาะเมืองฯ สำหรับกิจกรรมการไหว้ทางน้ำยังไม่นักท่องเที่ยวนิยมมากนักเนื่องจากใช้เวลาค่อนข้างนานและ ค่าใช้จ่ายสูงกว่าการเดินทางทางบก

ภาพที่ 9 แสดงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมไหว้พระเก้าวัดในจังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา

ผลการสำรวจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือว่าเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีทุนทางสังคมเพื่อการท่องเที่ยวระดับสูง เช่น ระยะเวลาที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครฯ และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญด้านประวัติศาสตร์หลายแห่งรวมทั้งการเป็นนครประวัติศาสตร์ การมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ นานาชนิด ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศลั่งไหลเข้ามาเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2544 มีจำนวนนักท่องเที่ยวถึง 2.8 ล้านคนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเมืองแห่งนี้และสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 3.1 พันล้านบาท ซึ่งทำให้อัตราการท่องเที่ยวของพื้นที่นี้สูงขึ้น ร้อยละ 22.5 (นภคผล ปราศราที, 2547)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญระดับต้นๆของจังหวัดซึ่งสามารถกระตุ้นระดับเศรษฐกิจของประชาชนพื้นที่นี้สูงขึ้น แต่จากการประเมินผลสภาพการท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมักจะไม่นั่งกินในพื้นที่และมีการจับจ่ายใช้สอยลดลง(จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2547) โดยมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลเชิงลบให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวมีดังนี้คือ ความสกปรกกรูกรังของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ริมถนน ริมแม่น้ำทั้งสามสายรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา (แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา)หรือคูคลองภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเอง เช่น คลองมะขามเรียง ที่นักท่องเที่ยวมักพบทัศนอุจาดจากขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูล หรือปัญหาความสกปรกกรูกรังภายในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ สภาพภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงามขาดความร่มรื่น ความแออัดไม่เป็นระเบียบของการจราจร สภาพผิวการจราจรที่ชำรุด ความไม่สะดวกของสถานที่จอดรถของนักท่องเที่ยว การไม่ได้รับความสะดวกจากบริการของยานพาหนะในท้องถิ่น ปัญหามลพิษจากเสียง-ฝุ่นละออง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว(การเปิดเวทีประชาคม 17 ธันวาคม 2547 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา)

จากการสำรวจปัญหาพบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุดคือปัญหาขยะมูลฝอย ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่มรดกโลก ทั้งนี้เนื่องจากการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือสำนักอนามัย ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ 14.84 ตารางกิโลเมตร มีประชากรผลิตขยะจำนวน 75,898 คน 16,512 ครัวเรือน มีประชากรแฝงอีกประมาณ 35,00 คนซึ่งผลิตขยะมูลฝอยรวมกัน นอกจากนั้นยังมีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์อีกประมาณปีละประมาณ 2,687,073 คน ทำให้พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ที่มีปริมาณการผลิตขยะมูลฝอยมากเป็นอันดับหนึ่งของ

จังหวัด โดยมีปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย 85 ตัน/วันและมีขยะมูลฝอยตกค้างจากการขนเก็บ ประมาณ 5 ตัน/วัน

สำนักอนามัยมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกิจกรรมนี้ 3 คน มีเจ้าหน้าที่เก็บขน 30-40 คน มีรถเก็บขน 9 คัน ปริมาณถังขยะที่วางให้บริการทั้งหมดในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประมาณ 100 ถัง จำนวนเที่ยวในการเก็บขน 2 เที่ยว/วัน ในช่วงเวลา 05.00 น. และ 15.00 น.ทุกวัน ขยะทั้งหมดนำไปฝังกลบที่บริเวณตำบลบ้านป้อม ปริมาณขยะมีจำนวนมากเกินความสามารถในการขนเก็บ บ่อที่ใช้ฝังกลบเต็ม ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะ มีการรีน้กันขยะก่อนเทศบาลฯจะมาขนเก็บ พื้นที่ใกล้เคียงนำขยะมาทิ้งในบริเวณความรับผิดชอบของเทศบาลฯ ลักษณะของขยะส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ย่อยสลายยากและไม่มีการแยกขยะพิษก่อนนำมาทิ้ง

สำหรับสภาพพื้นที่กำจัดขยะพบว่า พื้นที่แห่งนี้ห่างจากเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเพียง 2-3 กิโลเมตร บ่อขยะนี้มีพื้นที่เพียง 30 ไร่เศษ แต่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอทำให้พื้นที่ดังกล่าวแปรสภาพเป็นภูเขาขยะโดยมีขนาดความกว้างประมาณ 100 เมตร ยาวประมาณ 200 เมตร และสูงประมาณ 6 เมตร เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรค ส่งกลิ่นรบกวนประชาชนที่อาศัยใกล้เคียง น้ำเสียจากกองขยะไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินและแหล่งน้ำธรรมชาติใกล้เคียง ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ ของเสียอันตรายต่างๆไม่ได้รับการบำบัดที่เหมาะสม ทั้งเป็นแหล่งของสิ่งรำคาญและความไม่ปลอดภัย ปัญหาที่ต่อเนื่องมาคือ ปัญหาความสกปรกรกรุงรังของพื้นที่มรดกโลกซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยจะพบว่ามีภารกิจขยะมูลฝอยริมกำแพงวัดที่อยู่ในพื้นที่มรดก ริมถนน ในลำคลองรอบสวนสาธารณะบึงพระราม และพื้นที่อื่นภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากในตลาด ส่งผลให้เกิดมลพิษทางน้ำ อากาศและดินจากพื้นที่บำบัดและสถานที่กำจัดขยะยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคต่างๆ อีกด้วย

สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ในการบริหารจัดการแก้ไขและป้องกันปัญหานี้ พบว่ามีส่วนร่วมเพียงการแนะนำ บอกกล่าวให้ประชาชนในชุมชนนำขยะมาทิ้งตามเวลา และสถานที่ที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยากำหนด อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนยังมีส่วนร่วมในการประชุมทางวิชาการที่สถาบันการศึกษาจัด เพื่อร่วมเสนอปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหบ้างแต่ผลที่ปรากฏอยู่ก็คือ ขยะมูลฝอยถูกขนเก็บจากชุมชนไม่หมด จำนวนขยะมูลฝอยมีปริมาณมากขึ้นและไม่มียุทธศาสตร์ลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่

ปัญหาที่บรอลงมาคือ ปัญหาน้ำเสียในคูคลองประวัติศาสตร์ เช่น คลองต่อหลังวิหารพระมงคลบพิตร คลองในไก่อหรือคลองมะขามเรียง คลองชะไกรน้อย หรือสภาพการทิ้งสิ่งปฏิกูล

ลงในแม่น้ำที่ล้อมเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทำให้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งทางบกและทางน้ำ

ปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการฝุ่นควัน ปัญหามลพิษทางเสียง ปัญหาถนนชำรุด เนื่องจากปริมาณความคับคั่งของการจราจรทางบกที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณเส้นทางหลักที่เข้าสู่พื้นที่มรดกโลก โดยเฉพาะช่วงเวลาเทศกาลสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือวันหยุดระยะยาวอื่นๆ รวมทั้งการขนส่งพนักงานในโรงงานแถบนิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียง การใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ในพื้นที่ การขาดระบบขนส่งสาธารณะได้ส่งผลให้ปัญหาด้านนี้สูงขึ้น นอกจากนี้การจราจรที่ไม่เป็นระเบียบมีการจับจี้ยวดยานย้อนเส้นทาง การจับจี้ยานพาหนะฝ่าไฟแดง หรือเล่นด้วยความเร็วเกินกำหนดหรือการกระทำผิดกฎหมายอื่นๆ ทำให้ปัญหาเหล่านี้รุนแรงขึ้นรวมทั้งเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวอีกด้วย

สำหรับปัญหาการท่องเที่ยวทางน้ำ พบว่า มีการให้บริการเรือสำราญหลายแหล่ง ตั้งแต่เวลากลางวัน ไปกระทั่งประมาณ 22 นาฬิกา ซึ่งบางครั้งการท่องเที่ยวชนิดนี้ก่อให้เกิดมลพิษทางเสียงต่อนักท่องเที่ยว และประชาชนที่อาศัยริมน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากการเปิดเสียงเพลงที่ไม่สอดคล้องกับบรรยากาศความเป็นมรดกโลก มีการร้องคาราโอเกะเพลงนานาชาติที่ระดับเสียงดังรบกวนผู้อื่นและไม่ไพเราะ ทำให้พบว่า บางครั้งชาวบ้านทนไม่ไหวจะมีการยิงปืนขึ้นฟ้าหรือโยนกระป๋องใส่เรือบริการดังกล่าว โดยเฉพาะในเวลากลางคืน

การบริหารจัดการปัญหาข้างต้น กล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนไม่มีส่วนร่วมอย่างไร เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวเป็นของเอกชน เมื่อมีปัญหาแต่ละครั้งผู้นำได้เพียงแต่นำปัญหาและข้อเสนอแนะสู่หน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้น

1.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรี สมทรง สรรพโกศลกุล นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา วันที่ 12 มิถุนายน 2549 ได้ข้อมูลดังนี้

ด้านพื้นที่รับผิดชอบ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับหลายหน่วยงานเช่น สำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์ และหน่วยราชการทุกแห่งที่เกี่ยวข้อง สำหรับพื้นที่บางส่วนจะต้องประสานงานกับเจ้าของพื้นที่นั้นๆ เช่น การดูแลสภาพแวดล้อมพื้นที่ของวิหารพระมงคลบพิตรจะดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการวิหารพระมงคลบพิตร ส่วนพื้นที่บริเวณบึงพระรามอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลฯเอง พื้นที่บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์จะอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร แต่ถนนรอบนอกพื้นที่เหล่านั้นเทศบาลฯ จะเป็นผู้ดูแลในเรื่องของความสะอาด และหาก

โบราณสถานตั้งอยู่ในหน่วยงานใดหรือตั้งอยู่พื้นที่ใด หน่วยงานของกรมศิลปากรจะเป็นผู้ดูแลร่วมกับหน่วยงานเจ้าของพื้นที่นั้นๆ

การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว การดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ไม่ใช่โบราณสถานได้ดำเนินการเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ โดยตัวโบราณสถานจะได้รับการพัฒนาโดยหน่วยงานของกรมศิลปากร ส่วนพื้นที่โดยรอบจะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ซึ่งสามารถดำเนินการในด้านการดูแลความสะอาด การตัดหญ้า การป้องกันมิให้มีการโจรกรรม ส่วนเทศบาลฯ มีหน้าที่ดูแลเรื่องความสะอาดทั่วไปและเรื่องความสวยงามของพื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เช่น ถนนสายต่างๆ

ด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เนื่องจากมีหลายหน่วยงานทำให้การประสานงานค่อนข้างล่าช้า

ปัญหาด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือการที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีประชากรแฝงมาอาศัยเป็นจำนวนมาก ประชาชนขาดจิตสำนึก การที่เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาด้านปริมาณของขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ในขณะที่งบประมาณมีจำกัด นอกจากนั้นประชากรในพื้นที่อื่นบางส่วนยังนำขยะมูลฝอยมาทิ้งในเขตเทศบาลฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ไม่สามารถเก็บหรือกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลให้หมดได้พื้นที่หลายแห่งซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนหนึ่งและทำให้เกิดความสกปรกบ้าง โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ปัญหาสำคัญคือ งบประมาณมีจำนวนหนึ่ง แต่ปริมาณขยะมันเยอะ เพราะคนทิ้งมาก ทั้งจากประชาชนที่อาศัยในเกาะเมือง ประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานหรือพักอาศัยในเกาะเมืองและนักท่องเที่ยว...นอกจากนั้นพวกอาศัยนอกเขตเทศบาลฯ ยังนำขยะมาทิ้ง บรรทุกใส่บิ๊กอ๊อฟ มาเป็นคันรถแล้วมาแอบทิ้งในเกาะเมือง ...ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การขาดจิตสำนึกของประชาชนที่มาใช้ประโยชน์ในพื้นที่.... ”

ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว หน่วยงานได้ดำเนินงาน เช่น การรักษาความสะอาด ความสวยงามของพื้นที่โดยทั่วไป มีการพัฒนาเกาะกลางถนน การติดตั้งเสาในถนนสายหลัก การปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่หลายแห่ง การปรับปรุงภูมิทัศน์รอบเกาะเมือง การจัดทำทางเท้ารอบพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก ฯลฯ ดังคำกล่าว

“เทศบาลฯ ได้ดำเนินการมาโดยตลอดเช่น การจัดแต่งเกาะกลางถนนโรจนะ การตั้งเสาที่ถนนโรจนะ และถนนหน้าวัดมหาธาตุ การทำเส้นทางเดินเท้าที่จักรยานสามารถใช้ได้ รอบบริเวณบึงพระราม เราก็อยากให้มันสวยงามๆ ให้นักท่องเที่ยวดู”

ด้านปัญหาในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เทศบาลฯ มีความต้องการพัฒนาพื้นที่เกาะเมือง จะมีปัญหาบ้างในเรื่องพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร ซึ่งมีความเคร่งครัดเรื่องกฎระเบียบมาก การสร้างสิ่งก่อสร้างใดต้องขออนุญาตก่อน หากมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะทำให้ปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไข นอกจากนี้หากประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ก็สามารถทำได้

ผลการสัมภาษณ์ พล.ต.ต.วราวุธ พุกประยูร ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 13 มิถุนายน 2549

ปัญหาการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีบ้าง เช่น เรื่องการจราจรในช่วงเทศกาลสำหรับปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ก็มีบ้าง เนื่องจากประชากรในอำเภอพระนครศรีอยุธยามีจำนวนมากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจค่อนข้างน้อย โดยอัตราส่วนของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่ากับ 1000:1 เจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็มีภาระหน้าที่ดูแลทุกข์สุขทั้งหมดของประชาชนอยู่แล้วทำให้เกิดปัญหาด้านสังคมตามมา

ปัญหาด้านสัญญาณจราจรชำรุดบ่อยๆ เนื่องจากเส้นทางและเครื่องหมายการจราจรในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีหลายหน่วยงานรับผิดชอบเช่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โยธาจังหวัด และทางหลวงจังหวัด อุปกรณ์บางชิ้นต้องรองบประมาณตามปีงบประมาณทำให้การแก้ไขค่อนข้างช้า อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ระดมกำลังออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีปัญหาทุกครั้ง นอกจากนั้นการที่พื้นที่ของจังหวัดมีปัญหาเรื่องสิ่งเสพติด ซึ่งทำให้เกิดการสูญหาย การโจรกรรมสิ่งของต่างๆ มาก เช่น โคมไฟ หลอดไฟที่ส่องสว่างในสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังมีการโจรกรรมสายไฟ ทำให้ตำรวจต้องทำงานหนัก

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจราจรประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรของทั้งประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เช่น การขับรถย้อนศร การไม่สวมหมวกนิรภัย และการขับรถฝ่าสัญญาณไฟจราจรทำให้เกิดปัญหาการคมนาคมมาก

การแก้ไขปัญหา จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลประชาชนชาวพระนครศรีอยุธยาควรเสียสละลดการใช้รถใช้ถนน สำหรับเรื่องการปรับปรุงป้ายหรือไฟสัญญาณจราจรเป็นหน้าที่ของเทศบาลนคร

พระนครศรีอยุธยา โดยการใช่วิสัยที่มีคุณภาพ ส่วนการให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการ
ท่องเที่ยวในส่วนที่เกี่ยวข้องทางหน่วยงานยินดีให้ความร่วมมือทุกประการ โดยขอให้ประสานมาที่
หน่วยงานได้เลย โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ผมอยากขอร้องชาวอยุธยาว่า ช่วงเทศกาลท่านอย่าขับรถออกมาเลย ให้นักท่องเที่ยวเค้า
ได้ใช้เส้นทางอย่างสะดวกบ้าง... หากต้องการให้ตำรวจช่วยเหลือเรื่องใดก็ขอให้แจ้งมาได้เลย...”

นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวว่า จะต้องเปลี่ยนวิธีคิดโดยยึดประชาชนเป็นตัวตั้ง
เพื่อให้ความสงบสุขของประชาชน

สำหรับข้อเสนอที่จะให้มีเอกชนเข้ามาเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลืออำนวยความสะดวก
ด้านการจราจร ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ได้เคยดำเนินการแล้วแต่บางพื้นที่อาสาสมัครกลุ่มนี้ได้สร้าง
ปัญหาการรีดไถ โดยการตั้งด่านเก็บเงินจากผู้ขับขี่รถอย่างไม่ถูกต้องและสวมเครื่องแบบเลียนแบบ
ตำรวจ พร้อมทั้งอ้างว่าได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ทำให้ได้รับการร้องเรียนเรื่องนี้
และทำให้ไม่ต้องการให้มีเอกชนมาช่วยดำเนินการด้านนี้

ผลการสัมภาษณ์ นายสุวิทย์ ชัยมงคลผู้อำนวยการสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

จากข้อมูลที่ตนเองศึกษาจากผู้บริหารหน่วยงานนี้ท่านอื่น ทราบว่า ปัญหาในการ
ดำเนินงานในพื้นที่ของหน่วยงานมีค่อนข้างสูง แต่ตนเองเพิ่งย้ายเข้ามาทำงานในจังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยาไม่นานนัก เห็นว่าน่าจะร่วมมือกันกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่แก้ปัญหาได้และตนเอง
พร้อมที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานอื่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากและ
ได้เปรียบจังหวัดอื่น เนื่องจากใกล้กรุงเทพมหานครฯ หากมีการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องก็จะทำ
ให้มีพื้นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

สำหรับความร่วมมือที่จะให้กับภาคเอกชนเช่น การให้พื้นที่บริเวณศาลากลางหลังเก่าชั้น
ล่างเป็นพื้นที่ในการติดต่อเรื่องรถรับจ้างสำหรับนักท่องเที่ยว ตนเองเห็นว่าจะต้องมีการพูดคุยกับผู้
ที่จะดำเนินการ เพราะพื้นที่หน้าศาลากลางหลังเก่าใช้เตรียมเป็นสถานที่จอดรถโดยสารที่นำ
นักท่องเที่ยวมาชมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์อยู่แล้ว

ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจรถสามล้อเครื่องรับจ้าง ได้แก่ นายสุเทพ ลัวโรจน์สกุล
ประธานสหกรณ์สามล้อ พระนครศรีอยุธยา นายหมัด สำลี อดีตประธานสหกรณ์สามล้อเครื่อง
รับจ้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนายอาคร เขียนอักษร เจริญวิญญูสหกรณ์สามล้อเครื่อง

รับจ้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 13 มิถุนายน 2549 พบว่า ปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ

1. ราคาค่าโดยสารที่ไม่เป็นมาตรฐาน
2. การแย่งผู้โดยสารและความปลอดภัยของผู้โดยสาร
3. การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว
4. ความสะดวกในการโดยสารรถ
5. การจราจร ได้แก่ สถานที่จอดรถ ผิวจราจรและสัญญาณจราจร
6. สถานที่ท่องเที่ยวไม่สะอาดไม่สวยงาม ไม่มีการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว
7. ขาดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ด้านราคาค่าโดยสาร ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า แต่ละจุดที่จอดรถรับผู้โดยสารโดยเฉพาะบริเวณสถานีจอดรถผู้ รถบัสหรือรถไฟ หรือท่าเรือข้ามฟากซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทาง จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ราคาค่าบริการให้ชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และราคาค่าโดยสารต้องเป็นมาตรฐาน โดยผ่านการประชุมตกลงกันระหว่างผู้ประกอบการนี้กับสำนักงานขนส่งจังหวัด

สำหรับปัญหาการแย่งผู้โดยสาร หรือนักท่องเที่ยวจากสถานีรถไฟพระนครศรีอยุธยากับสถานีจอดรถบริเวณตลาดเจ้าพรหมทำให้เกิดกรณีทะเลาะวิวาทชกต่อยกันของผู้ขับขีรถสามล้อเครื่อง ควรจัดให้มีการประชุมตกลงกันระหว่างผู้ประกอบการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สาเหตุของปัญหาเกิดเนื่องจากอดีตมีการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นผู้มีอิทธิพลมาดำเนินการแทน เนื่องจากมีการกำหนดเขตพื้นที่การจอดรถรับส่งผู้โดยสารของรถสามล้อเครื่องแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์หรือมีอิทธิพลจะได้พื้นที่บริเวณที่มีชุมชนหนาแน่น เช่น บริเวณหน้าตลาดเจ้าพรหม หน้าห้างสรรพสินค้าอัมพร หน้าธนาคารไทยพานิช ทำให้เกิดความไม่เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มเจ้าของกิจการสามล้อเครื่อง โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“มีการลือว่าตรงหน้าอัมพร หน้าเจ้าพรหม หน้าแบงค์ไทยพานิช จอดได้วันละ 40 คัน คนอื่นก็ไปจอดไม่ได้ ต้องวิ่งรอกเปลืองน้ำมัน ที่อื่นคนก็น้อย ”

ด้านความปลอดภัยของผู้โดยสาร ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ควรจะมีการลงทะเบียนรถรับจ้างทุกคน (โดยตำรวจ) นอกจากนั้นประวัติรถทุกคนจะต้องมีการบันทึกไว้ เนื่องจากจะเป็นการป้องปรามปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว เช่น ของหาย หรือเรื่องการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ขับขีรถรับจ้างส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นได้ ทำให้การต่อรองราคา การเจรจาสินค้าสถานที่ท่องเที่ยวหรือการ

สื่อสารอื่นๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถทำได้ นักท่องเที่ยวบางครั้งต้องเหมาะสมรับจ้างในราคาสูงกว่าความเป็นจริงหรือถูกต่อลงให้จ่ายเงินในเรื่องที่ไม่จำเป็น ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจและไม่ต้องการมาท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ และเมื่อข่าวสารนี้แพร่กระจายออกไปทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง

ด้านความสะดวกของผู้โดยสาร ได้แก่ ขาดที่จอดรถที่ถูกต้อง ทำให้เมื่อนักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารต้องการรถโดยสารก็ต้องตะเวนหารถเอง หากเป็นคนในพื้นที่จะทราบว่ามีบริเวณใดเป็นที่จอดแต่นักท่องเที่ยวจะไม่ทราบ และสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งห่างไกลชุมชนทำให้ไม่มีรถสามล้อเครื่องบริการ นักท่องเที่ยวต้องเดินทางรับจ้างเอง ทำให้ไม่ปลอดภัยและไม่ได้รับความสะดวก

ด้านการจราจร ได้แก่ ขาดสถานที่จอดรถในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ ปัญหาผิวจราจรแคบและขรุขระ เช่น หน้าโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากมีร้านขายโรตีมี่ชื่อดังอยู่ และไฟสัญญาณจราจรเล็บบ่อยโดยเฉพาะในเส้นทางสายหลัก ทำให้เกิดปัญหาการจราจรและผู้ขับขี่รถรับจ้างถูกต่อว่าจากผู้โดยสารหรือนักท่องเที่ยวอื่นเป็นประจำ โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ไฟเขียวไฟแดงเล็บบ่อยก็ตรงสี่แยกเจ้าอ้ายเจ้ายี่ สี่แยกบ่มีปดท. สี่แยกเจดีย์วัดสามปลื้ม และตรงสามแยกที่จะไปวัดพนัญเชิงฯ เสียที่ไรก็ตอนเทศกาล รถติดอีรุงตุงนัง แกรมเสียกว่าจะซ่อมได้ก็หลายวัน แล้วใครอยากจะมาเที่ยว....ถนนก็ขูดกันบ่อย ขูดแล้วก็ไม่คิดป้ายบอก รถมอเตอร์ไซด์ตกลงไปเจ็บปางตาย ถนนทำใหม่ๆ ก็ชำรุดบ่อย...”

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวไม่สะอาดไม่สวยงาม ไม่มีการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งไม่ค่อยสะอาดมีขยะมูลฝอยทิ้ง มีการตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้าตามใจชอบไม่มีระเบียบ สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งขาดการทะนุบำรุง ไม่สวยงาม

ด้านการขาดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า สถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกเดิมมีเฉพาะบริเวณสถานที่จอดรถด้านหลังอาคารวิหารพระมงคลบพิตรเท่านั้น หากเพิ่มสถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้มากขึ้น มีร้านอาหารขาย มีห้องสุขา มีสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกมากขึ้น

สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้สัมภาษณ์ สรุปพร้อมกันว่า เกี่ยวข้องกับสำนักงานขนส่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การต่อทะเบียน การทำหลักฐานหรือประวัติของรถแต่ละคัน หากมีฐานข้อมูลที่ถูกต้องจะทำให้กระบวนการต่อทะเบียนรถถูกต้อง และทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ในอดีตเคยมีการประชุมเรื่องนี้กับ

นายวิชา ประสานเกลียว รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา(ปัจจุบันย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดอื่นแล้ว) แต่ยังไม่มีการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า การแก้ปัญหาได้แก่ การกำหนดจุดจอดรถให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การต่อไปอนุญาตที่อาศัยการพิจารณาจากประวัติของเจ้าของรถที่มีเก็บไว้ในฐานข้อมูล

ส่วนด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นปัญหามาก เพราะส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ หากสื่อสารกันได้บ้างจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์มากกว่านี้ ทั้งนี้หากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจะช่วยก็จะจัดหางบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาสนับสนุน โดยผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เรื่องงบประมาณไม่มีปัญหา เพราะผมจะทำเรื่องขอไปที่อบจ. ข้อเสนอตรง ก็คงสนับสนุน ส่วนเรื่องคนสอนก็อาจให้อาจารย์ช่วย เพราะเวลาพวกเรามีปัญหาทั้งเรื่องต่อรองราคา การบอกสถานที่ที่ฝรั่งจะไปเที่ยวก็ลำบาก หากพูดได้บ้างนักท่องเที่ยวก็จะสบายใจรู้เรื่องกัน คนขับก็สบายใจ...”

ส่วนการแต่งกายของผู้ขับซักรถสามล้อเครื่องรับจ้าง ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า หากแต่กายให้สุภาพเรียบร้อยและเป็นเครื่องแบบเหมือนกันก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจ

สำหรับปัญหาด้านที่จอดรถสามล้อเครื่องรับจ้างในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ ผู้ให้ข้อมูล เห็นว่าสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์มีพื้นที่ด้านล่างของอาคารศาลากลางเก่าว่างอยู่แล้ว หากจัดให้มีพื้นที่บางส่วนสำหรับให้เป็นศูนย์ประสานการบริการรถรับจ้างสำหรับนักท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2 ระยะเวลาในการวิจัย

วันที่ 21 มิถุนายน 2549 ได้มีการเปิดเวทีประชาคม ณ ห้องประชุมต้นโมก อาคารราช นครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1 นักวิจัยได้วางแผนประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อม ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เพื่อมาร่วมอภิปรายและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 7 ท่าน ได้แก่

ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 6 จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา

นางสมทรง พันธุ์เจริญวรกุล นายกองค์การบริหารราชการส่วนจังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา

ว่าที่ร้อยตรี สมทรง สรรพโกศลกุล นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนครพระนคร ศรีอยุธยา

พ.ต.ต.ชัยวัฒน์ ปริรมหาพร ตำรวจท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 อาจารย์มณฑล เงินหิรัญ ผู้จัดการบริษัทจัดการท่องเที่ยวคลาสสิกทัวร์ อ.พระนคร ศรีอยุธยา

คุณปราณี ด่านชัยวิโรจน์ นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จ.พระนครศรีอยุธยา

Mr.David Young ตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

โดยมี นักวิจัย ผศ.ดร.นพวรรณ ชีระพันธุ์เจริญ เป็นผู้ดำเนินรายการ

1 เชิญผู้นำชุมชน ทั้ง 46 ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าฟังการเสวนา เรื่อง “ปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา” จากวิทยากรที่ได้ เชิญไว้ข้างต้น

2 เปิดเวทีประชาคมโดยอาศัยเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การระดมสมอง และการใช้แผนที่ความคิดในการสรุปประเด็น

3 สรุปประเด็นที่ได้จากเวทีเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ผลการดำเนินการมีดังนี้

นักวิจัยได้เชิญ นายสมชาย ชุ่มรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้กล่าวเปิด เวที ซึ่งประเด็นจากการกล่าวเปิดเวที ได้มีการเน้นให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของ ประชาชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งนี้เนื่องจาก จังหวัดนี้เป็นสถานที่สำคัญ

ทางประวัติศาสตร์ เป็นเมืองที่ตั้งไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครเท่าใดนัก และมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวระดับสูงมีแหล่งประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก นอกจากนั้นยังตั้งไม่ไกลกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักของจังหวัด ซึ่งมีผลต่อเนื่องถึงรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะตกถึงประชาชนในพื้นที่และผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างไรก็ตามปัจจัยลบที่มีผลต่อการท่องเที่ยวยังมี

สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ความไม่พร้อมของพื้นที่ การที่สภาพแวดล้อมหลายแห่งไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น เรื่อง ความสกปรก ปัญหาการท่องเที่ยวทางน้ำ ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวบางคน ฯลฯ ซึ่งคนในพื้นที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยหน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้สนับสนุน ทั้งนี้เนื่องจากคนในพื้นที่จะทราบปัญหาที่แท้จริงและต่อเนื่อง ส่วนข้าราชการอาจจะไม่สามารถแก้ปัญหอย่างต่อเนื่อง โดยกล่าวว่า

“ปัญหาที่เกิดขึ้น คนอยุธยาต้องช่วยกันแก้ไข ไม่ต้องอาศัยคนอื่น เพราะคนที่รู้ดีที่สุดก็คือคนอยุธยา... ข้าราชการก็อาจจะแก้ปัญหให้ต่อเนื่องได้ไม่ดีเท่าพวกท่าน เพราะเดียวๆ ก็ต้องย้าย...”

สำหรับความสำคัญในการแก้ไขปัญหา ผู้กล่าวได้เสนอว่าหากไม่มีการแก้ปัญหาจะส่งผลเสียต่อการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวจะส่งข้อมูลให้เพื่อนฝูงทำให้นักท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะมาเที่ยวเปลี่ยนใจไม่มาเที่ยว

ในการแก้ไขปัญหาสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับความสามารถของแต่ละกลุ่ม เช่น นักเรียนก็อาจจะมีส่วนช่วยในการรักษาความสะอาดของบ้านตนเองโดยช่วยกันกำจัดขยะ ส่วนผู้ใหญ่ก็สามารถรักษาความสะอาดของบ้านเรือน แม่น้ำลำคลอง ช่วยกันดูแลป้องกันการโจรกรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุใกล้บ้าน ช่วยกันให้คำแนะนำบอกเส้นทางนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร ส่วนพ่อค้าแม่ค้าก็ควรจำหน่ายสินค้าที่ราคายุติธรรม มีคุณภาพ

สำหรับข้อยุติจากการศึกษาขอให้นำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อจังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้กล่าวว่า

“วันนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏได้หยิบประเด็นนี้มาพูด เลี่ยงกัน เพื่อให้ได้ข้อยุติและข้อยุติที่ได้ นั้นเป็นประโยชน์ทางบวกใช้กับบ้านเมืองของเราเป็นอย่างยิ่ง ...”

ท้ายที่สุด ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ได้เสียสละเวลามาร่วมกันดำเนินงานนี้ การกล่าวประเด็นต่างๆ นี้ได้การปรบมือจากผู้ฟังตลอดระยะเวลา และประเด็นที่ผู้ว่าฯ ได้เน้น ได้มีเสียงปรบมือและเสียงสนับสนุนคำกล่าวและเสียงหัวเราะแสดงความพอใจเป็นระยะๆ

ภาพที่ 10-13 บรรยายภาพขณะที่นายสมชาย ชุ่มรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวเปิดการประชุมและนำการเสวนา โดยมีหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมรับฟัง ที่ห้องประชุมต้นโมก อาคารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผลการเสวนาเรื่อง“ปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา”
ผลการเสวนาและบรรยากาศมีดังนี้

1 ประเด็นจากการเสวนา ผู้เสวนาทุกคนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในส่วนที่ตนเกี่ยวข้อง รายละเอียดของปัญหาที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แสดงความเห็นว่า จังหวัดนี้เป็นเมืองอยู่ข้างอู่น้ำ มีสภาพเหมาะสมกับการท่องเที่ยว สภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้สถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ถูกทำลาย เช่น บ้านที่มีลักษณะทรงไทย

ในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาข้างต้น นายอบจ.ได้กล่าวว่า ตนเองได้สนับสนุนและยินดีจะจัดงบประมาณดำเนินการให้ หากกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งผลให้เกิดประโยชน์ ต่อประชาชนทั้งจังหวัด เช่นหากพบเสาไฟล้มก็ต้องแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการปรับมือจากผู้นำที่เข้าร่วมเวทีอย่างกึกก้อง

สำหรับการสนับสนุนของอบจ.ที่ผ่านมาได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่เพนียดคล้องช้าง การสนับสนุนโครงการถนนคนเดิน การสนับสนุนเรื่องการพัฒนาความสะอาด

นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าวถึงปัญหาของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการประชาชนส่วนหนึ่งขาดความรู้ในเรื่องการใช้งบประมาณ ปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเช่น พรบ.โบราณสถาน นอกจากนั้นการที่จำนวนประชากรของพื้นที่รับผิดชอบสูงขึ้น ประชาชนใช้ทรัพยากรมากขณะที่จำนวนประชาชนที่เสียภานีน้อยกว่า ทำให้มีงบประมาณจำกัดและก่อให้เกิดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจำนวนหนึ่งซึ่งไม่สามารถเก็บขนและกำจัดได้ ซึ่งทำให้เกิดความสกปรกรกรุงรังในพื้นที่ท่องเที่ยวบางแห่ง โดยผู้เสวนาท่านนี้ได้กล่าวเน้นว่า

“มีคนประมาณ 4 แสนคนมาใช้ศักยภาพใช้ทรัพยากรต่างๆ ในเขตเทศบาลฯ ขณะที่มีคนเพียง 7 หมื่นคนเป็นผู้จ่ายเงิน...”

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหา เทศบาลฯ ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ แผนงานโครงการ และมีการจัดงบประมาณเพื่อประสานงานในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการท่องเที่ยว และ

เทศบาลต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาว่าจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านใดก่อนหลัง เนื่องจากปัญหาบางปัญหาต้องการแก้ไขแต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากขาดงบประมาณ

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานได้ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมในเกาะเมือง อุทยานาโดยตลอด มีการปรับปรุงถนนสายหลัก ติดตั้งเสาไฟให้แสงสว่าง มีการปรับปรุงด้าน ความสวยงาม สำหรับตนเองพร้อมจะสนับสนุนโครงการที่เกิดจากการมีส่วนร่วม โดยขอให้ส่ง โครงการไปยังหน่วยงานของเทศบาลฯ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนและเทศบาลเห็นว่าเป็นสิ่ง ที่ดีหากมีแนวร่วมในการพัฒนาเพิ่มขึ้น

ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าว สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมนี้และเห็นว่าจะต้องมีการนำผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมนี้ไปการดำเนิน ให้เป็นรูปธรรม สำหรับหน่วยงานของตนเป็นหน่วยงานที่เป็นฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านการ ท่องเที่ยวซึ่งดำเนินการทั้งระดับประเทศและระดับจังหวัด และเห็นว่าหากมีการปรับปรุงแหล่ง ท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวจะทำให้เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและจำนวน วันที่นักท่องเที่ยวจะพักอาศัยในพื้นที่

สำหรับสิ่งที่ชาวพระนครศรีอยุธยาในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการ ท่องเที่ยวและสามารถทำได้ ได้แก่การทำตัวเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสให้คำแนะนำ นักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ควรจะช่วยกันดูแลในเรื่องของการสร้างความตระหนักในความสำคัญ ในการรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวทางน้ำที่ไม่ปลอดภัย ควรจะแก้ไขโดยการเพิ่มแสง สว่างริมฝั่งแม่น้ำทั้งสองด้าน โดยเฉพาะในส่วนที่มีอาคารบ้านเรือนที่แสดงเอกลักษณ์ไทย ส่วน เรื่องอื่นได้แก่ความสกปรกของริมฝั่งแม่น้ำ ขาดความชัดเจนเรื่องจุดจอดรถ ความไม่สะดวกใน การใช้รถใช้ถนน โดยผู้เสวนาได้เน้นประเด็นนี้ว่า

“สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ เวลากลางคืนมืดก็มีมืด น่ากลัวมากกว่าน้ำที่เรามองอะไรก็ไม่เห็น ต้องเดาเอาเองว่าเป็นอะไร ส่วนเวลากลางวันนักท่องเที่ยวมักจะมาบ่นให้ฟังเรื่องความสกปรกของ ริมแม่น้ำ เท่าที่ทราบนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการจราจร สภาพถนน จุดจอดรถแถม ถนนสายหลักบางครั้งมีสัตว์เลื้อยคลานเต็มถนน.... ”

แนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆให้ดีขึ้น และ ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เส้นทางจักรยาน

พ.ต.ท.ชัยวัฒน์ ปรีรมหาพร ตำรวจท่องเที่ยวอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าวถึงปัญหาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ว่า ประกอบด้วยปัญหาความสะอาดของร้านค้า ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาหาบแร่แฝงลอย ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจร ปัญหาวินมอเตอร์ไซด์ รถสามล้อรับจ้างและรถสองแถวที่ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยเก็บค่าโดยสารในราคาที่ไม่ยุติธรรม

“สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งสกปรกมากเช่นที่... ไม่สวยงามมีหาบแร่แฝงลอยเกาะเต็มไปหมด ...พวกรถรับจ้างมอเตอร์ไซด์ ตุ๊กๆ สองแถวบางคนก็เอาเปรียบนักท่องเที่ยว เก็บค่าแพงๆ อย่างนี้ใครอยากจะมาเที่ยว ฝรั่งเศสบางคนเขาก็จัด เอาไปเขียนว่าเราเสียๆ หายๆ ...”

การแก้ปัญหา ผู้เสวนาเห็นไม่ควรแก้ปลายเหตุ แต่จะต้องมีการจัดระเบียบร้านค้า จัดระเบียบวินมอเตอร์ไซด์ และส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นการดำเนินโครงการใดขอให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงจะเกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

นายมณฑล เงินหิรัญ ผู้จัดการบริษัททคลาสิกทัวร์ อ.พระนครศรีอยุธยา ผู้เสวนาท่านนี้เห็นว่าปัญหาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวมีหลายประการได้แก่

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวขาดการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดี ทำให้เกิดความสกปรกรกรรุงรัง ไม่สวยงาม เช่น บริเวณ วิหารพระมงคลบพิตร บางแห่งมีดีดมากเช่นที่ศาลากลางเก่า บริเวณอนุสาวรีย์มหาธาต 6 พระองค์ และบริเวณอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง ทำให้เกิดความไม่น่าดูและไม่ปลอดภัย ถนนที่เข้าพระราชวังจันทร์เกษมสกปรก คลองประวัติศาสตร์ต่างๆ สกปรก เช่น คลองท่อ คลองมะขามเรียง หรือสะพานที่เชื่อมระหว่างเกาะเมืองกับพื้นที่ด้านนอกที่มีหญ้าขึ้น นอกจากนั้นริมฝั่งแม่น้ำบางแห่งมีขยะมูลฝอยลอย ทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม ตนเองเมื่อเห็นภาพนี้ได้พยายามหันเหความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มองจุดอื่น โดยผู้เสวนาได้เน้นว่า

“เริ่มตั้งแต่ขึ้นสะพานมาเลยนะ ก็เห็นหญ้าขึ้นริมสะพาน พอข้ามถนนมาป้ายบอกเส้นทางก็ไม่ชัดเจนขนาดเราเป็นคนอยุธยาจริงๆ เลย ...คลองประวัติศาสตร์หลายคลองเป็นที่รวมน้ำทิ้งก็เลยไม่กล้าอธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังเพราะอายเค้า... หลังวิหารพระมงคลบพิตรทำไมสกปรกอย่างนั้น ...ด้านหน้าก็แคบแถมมีหาบแร่แฝงลอยไปตั้ง รกไปหมด...กลางคืนนักท่องเที่ยวอยากจะมาเที่ยวแถวๆ หน้าศาลากลางเก่า วัดพระราม เราก็ไม่แนะนำเพราะมีดีดมากกลัวมีปัญหา...

ตอนท่องเที่ยวรอบเกาะมองๆ ไปเห็นขยะลอยน้ำมา เราก็ต้องรีบหันเหความสนใจของนักท่องเที่ยว
ไปมองฝั่งตรงกันข้าม รีบพูดเรื่องอื่น กลัวนักท่องเที่ยวเห็น อายเค้า...”

2. ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีดหรือเปลี่ยว
มากทำให้นักท่องเที่ยวประสบปัญหาเสมอ เช่น ตลาดน้ำดำเนินหลังวังช้างแลเพนียด ซึ่งมีดและไม่มี
กิจกรรมใดๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้สถานที่นั้นเป็นสถานที่ก่อคดีอาชญากรรมต่างๆ เช่น
การข่มขืน

3. ปัญหาอาหารไม่ปลอดภัย ผักสดปรกไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ เช่น ตลาดสกปรก
มากโดยเฉพาะตลาดเจ้าพรหมที่มีทั้งหนูตัวโตและแมลงวันตอมอาหาร ทำให้เกิดภาพไม่ประทับใจ
ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการคู่มือชีวิตของชาวพระนครศรีอยุธยา แต่กลับได้ข้อมูลที่ไม่
น่าดูทำให้เกิดผลเสียต่อการท่องเที่ยว โดยผู้เสวนาได้กล่าวว่า

“ เคยพานักท่องเที่ยวเข้าไปตลาดเจ้าพรหม ตกใจมาก มีทั้งหนูทั้งแมลงวันตอมอาหาร
อาจจะเป็นเรื่องธรรมดาของเรา แต่นักท่องเที่ยวเค้าเห็นแล้วก็ไปบอกต่อๆ กัน นักท่องเที่ยวจะซื้อ
อะไรมาชิมก็ไม่กล้าเพราะกลัวท้องเสีย ...ที่จริงมีนักท่องเที่ยวหลายคนที่ต้องการเห็นวิถีชีวิตของ
เรา แต่ก็ไม่พามาดูอีกแล้ว...”

4. ปัญหาด้านการจราจร ได้แก่

4.1 ป้ายสัญญาณต่างๆ ไม่ชัดเจน มีหญาขึ้นบดบังหรือมีต้นไม้บัง เป็น
ปัญหาต่อการเดินทางไปยังสถานที่เป้าหมาย

4.2 ขาดสถานที่จอดรถบัสสำหรับนักท่องเที่ยว

4.3 ผิวจราจรสกปรกและแคบ เนื่องจากมีพ่อค้าแม่ค้านำสิ่งของมา
จำหน่าย นอกจากนั้นยังมีการขูดถนนเป็นประจำทำให้ถนนขรุขระและแคบลง โดยหลังการขูด
มักจะไม่ดำเนินการให้ผิวจราจรสามารถใช้ได้ดีเช่นเดิม สะพานสกปรกมาก เช่น สะพาน
นเรศวรมีหญ้าขึ้นบนสะพาน

4.4 ขาดการรักษาระเบียบการจราจร โดยเฉพาะบริเวณถนนที่เชื่อมต่อกับ
สะพานนเรศวร มีมอเตอร์ไซค์รับจ้างจำนวนมากไม่รักษามารยาทการใช้รถใช้ถนนทำให้รถ
โดยสารขนาดใหญ่ประสบปัญหาขณะใช้ถนนร่วมกัน หรือบริเวณโค้งอันตรายมักจะเป็นที่จอด
รถสามล้อรับจ้างเช่น ที่บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์และบริเวณอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง หรือ
บริเวณหน้ารพ.พระนครศรีอยุธยา มีการจอดรถซื้อโรตีสายไหมทำให้เส้นทางจราจรติดขัดมาก

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้เสวนาท่านนี้ได้เสนอหลายประเด็น ได้แก่

1. ควรจะมีป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดในช่วงเวลาต่างๆ ว่าแต่ละสถานที่ที่มีกิจกรรมอะไรบ้าง ดำเนินที่ใด
2. จะต้องมีการปรับปรุงทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง
3. ควรเพิ่มความสว่างในสถานที่ที่เป็นจุดท่องเที่ยวช่วงกลางคืน
4. ควรปรับปรุงคุณภาพของอาหารที่จำหน่ายทั่วไปเรื่องความสะอาด รวมทั้งปรับปรุงความสะอาดของตลาดเจ้าพรหมและตลาดในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาแห่งอื่น
5. ปรับปรุงป้ายสัญญาณจราจร ป้ายบอกเส้นทางให้ชัดเจน หากสัญญาณจราจรเสียควรจะรีบแก้ไข โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล
6. ควรให้นักท่องเที่ยวมีการประเมินผลการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การแก้ไข

Mr.David Young ตัวแทนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ได้เสนอปัญหาดังนี้

1. ปัญหาเรื่องสุนัขจรจัด ทำให้นักท่องเที่ยวถูกสุนัขกัดและไม่มีผู้ได้รับผิดชอบ
2. ปัญหาเรื่องราคารถโดยสารสำหรับนักท่องเที่ยวได้แก่ นักท่องเที่ยวมักถูกเรียกเก็บค่าโดยสารราคาแพงและไม่มีมาตรฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าใช้บริการรถรับจ้าง
3. ปัญหาความสะอาดของอาหาร อาหารที่จำหน่ายทั่วไปไม่สะอาด มีแมลงวันตอม ไม่มีภาชนะปกปิดอาหาร
4. ปัญหาเรื่องการสื่อสารกับทั้งประชาชนและผู้ขับขี่รถรับจ้าง ทำให้เกิดปัญหาดิตตามมาคือ การสอบถามข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวหรือราคาค่าโดยสาร ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวก
5. ปัญหาราคาคั่วเข้าชมโบราณสถานหรือวัด เนื่องจากราคาคั่วสำหรับนักท่องเที่ยวมีราคาแพงกว่าประชาชนทั่วไป

2 บรรยายการเสวนา บรรยายการเสวนาเป็นไปอย่างคึกคัก เริ่มจากการกล่าวนำของผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มาร่วมให้ความสำคัญ และการกล่าวเปิดเวทีที่เน้นให้เห็นความสำคัญของการดำเนินการในด้านนี้อย่างจริงจัง และระหว่างผู้ว่าได้กล่าวประเด็นสำคัญๆ นั้น หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ร่วมรับฟังอย่างถี่ยิบ เช่น นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตัวแทนภาคเอกชน

ที่ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเช่น โรงแรม ร้านอาหาร เรือสำราญ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก สถาบันการศึกษา ตำรวจท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนพร้อมทั้งคณะผู้บริหารและคณาจารย์จากสำนักอัยการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่สนใจกิจกรรมด้านนี้

ในขณะที่ผู้เสวนาแต่ละท่านพูด มีเสียงปรบมือเป็นระยะๆ เช่น ในเวลาที่มีผู้กล่าวว่าสนับสนุนการแก้ไขปัญหาโดยใช้งบประมาณขององค์กรระดับท้องถิ่น สำหรับวิทยากรที่ได้รับ ความสนใจมากและได้รับการปรบมือมากที่สุดคือ นายมณฑล เงินหิรัญ เนื่องจากการยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนและมีการเน้นปัญหาโดยใช้น้ำเสียงและอารมณ์ที่ชวนติดตาม ส่วนการนำเสนอของตัวแทนนักท่องเที่ยวก็ได้รับสนใจและเรียกเสียงหัวเราะได้โดยเฉพาะประเด็นที่ Mr.David Young กล่าวถึงปัญหาสุนัขจรจัด อย่างไรก็ตามสำหรับปัญหาเรื่องราคาตัวเข้าชมโบราณสถานสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผู้ร่วมรับฟังได้เสนอความเห็นว่าเป็นเรื่องปกติเพราะที่ประเทศอื่นๆ ก็มีการเก็บราคาเข้าชมเช่นเดียวกัน และหากเป็นประเทศทางตะวันตก ราคาที่เข้าชมก็แพงมากหากเปรียบเทียบกับราคาตัวในประเทศไทย

ภาพที่ 14-17 บรรยากาศขณะวิทยากรเสวนาและภาพที่วิทยากรได้กล่าวพาดพิง

ขั้นตอนการเปิดเวทีประชาคม

หลังจากมีการสรุปการเสวนาแล้ว มีการดำเนินการดังนี้

1 แบ่งกลุ่มผู้ร่วมประชุมเป็นสี่กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีคณะนักวิจัยอยู่ร่วมเพื่อเป็นผู้ประสานงานโดยมีการตกลงในที่ประชุมว่า ขณะดำเนินการนี้สมาชิกทุกคนจะมีการระดมสมองในประเด็นที่ผู้ประสานงานเตรียมไว้ โดยทุกคนจะเขียนความเห็นของตนลงในกระดาษ เมื่อเสร็จแล้วจึงเล่าสู่เพื่อในกลุ่มฟังจนครบทุกคนและขณะที่สมาชิกแต่ละคนนำเสนอ สมาชิกคนอื่นจะรับฟังและยังไม่แสดงความคิดเห็น จนกระทั่งสมาชิกในกลุ่มได้เล่าประเด็นของตนเองครบ โดยประเด็นที่แต่ละกลุ่มระดมสมองร่วมกันตามข้อตกลงข้างต้น ประเด็นดังกล่าวได้แก่

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

สาเหตุของปัญหา

แนวทางแก้ไขปัญหา

ผู้มีส่วนในการแก้ไขปัญหา

2 หลังจากมีการดำเนินการในข้อ 1 แต่ละกลุ่มจะมีการอภิปรายอย่างกว้างขวางเพื่อเพิ่มเติมความคิดของกลุ่มให้สมบูรณ์

3 นักวิจัยในกลุ่มจะเป็นผู้ประสานทุกประเด็นลงในแผนที่ความคิดและขอให้กลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจนกระทั่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มยอมรับ

4 แต่ละกลุ่มเลือกผู้แทนเพื่อนำเสนอผลการระดมสมองในประเด็นข้างต้น

5 เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอทุกประเด็นที่ผ่านกระบวนการระดมสมอง และการใช้เทคนิคแผนที่ความคิดให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ฟัง สมาชิกกลุ่มอื่นๆ ได้นำเสนอและเพิ่มเติมความเห็นอีก แต่ส่วนใหญ่พบว่า ประเด็นเรื่อง ปัญหา สาเหตุของปัญหา จะคล้ายคลึงกัน ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหามพบว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพรับจ้างจะเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับการจราจรมากที่สุด ส่วนกลุ่มอื่นๆ ที่เหลือ 4 กลุ่มจะมองปัญหากว้างออกไป โดยนำเสนอทั้งด้านภูมิทัศน์ สภาพการท่องเที่ยวทางน้ำ การบริการของร้านค้าของที่ระลึก ฯลฯ

จากบรรยากาศการเปิดเวทีดังกล่าว พบว่า แต่ละกลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด สมาชิกแต่ละคนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง มีบางกลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มเป็นหญิงมากกว่าชาย มีการสนทนาแสดงความคิดเห็นระดับเสียงดังน้อยกว่ากลุ่มที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาย แต่การที่ให้สมาชิกในกลุ่มเขียนความเห็นของตนและอ่านให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ทำให้ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น สำหรับประเด็นที่สมาชิกให้ความสนใจมากที่สุดคือ ปัญหาเรื่องของร้านค้าของที่ระลึกและปัญหาของสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวทั่วไป ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจราจร คือประชาชนสหกรณ์รถสามล้อเครื่องรับจ้างที่ได้กล่าวถึง

รายละเอียดของปัญหาด้านการจราจร การใช้บริการของนักท่องเที่ยว ปัญหาที่จอดรถ ปัญหาค่าโดยสาร และหลังจากทุกคนได้นำเสนอแล้ว นักวิจัยได้นัดหมายผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการจราจรเพื่อพูดคุยอีกครั้ง

ภาพที่ 18-20 แสดงบรรยากาศการแบ่งกลุ่มระดมสมอง จัดทำแผนที่ความคิดและนำเสนอผลงานของกลุ่ม

จากการนำเสนอของผู้แทนแต่ละกลุ่มสามารถรวบรวมประเด็นที่ได้จากเวทีเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ประเด็นของปัญหา	รายละเอียด/สถานที่ของปัญหาที่เกี่ยวข้อง	แนวทางแก้ไขปัญหา
1.สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์สกปรก/ไม่สวยงาม	<ol style="list-style-type: none"> สะพานปรีดี ธำรงค์ สะพานสมเด็จพระนเรศวร และสะพานสมเด็จพระเอกาทศรถ ตลาดเจ้าพรหมสกปรก หน้าวิหารพระมงคลบพิตรและด้านหลังบริเวณที่จำหน่ายสินค้าและสถานที่จอดรถ บริเวณด้านข้างอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำบริเวณที่เชื่อมระหว่างคลองมะขามเรียงกับแม่น้ำเจ้าพระยา บางแห่งสกปรกมีขยะ อาคาร/หอพักริมแม่น้ำเจ้าพระยาทาสีหรือลักษณะของอาคาร/ หลังคาไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับริมถนนหรือเกาะกลางถนนในเกาะเมืองขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง ไม่สวยงาม ขาดที่ทิ้งขยะหรือถังขยะมีจำนวนน้อย 	<ol style="list-style-type: none"> ควรมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์และจังหวัด ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง
2.ด้านการจราจร	<ol style="list-style-type: none"> ราคารถสารไม่ยุติธรรม ไม่มีมาตรฐาน ไม่มีข้อมูลราคาโดยสารหรือประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ไม่มีสถานที่จอดรถในเขตท่องเที่ยว ไฟแสดงสัญญาณการจราจรดับบ่อยๆ และมักมีปัญหาในวันเทศกาลสำคัญ ไม่มีการระงับหน่วยงานรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาจราจร ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดระเบียบการจราจร จอดรถเต็มพื้นที่ถนนทำให้พื้นที่การจราจรน้อยลง เช่น หน้าวิหารพระมงคลบพิตรบริเวณ 	<ol style="list-style-type: none"> มีการกำหนดราคาค่าโดยสารและประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง กำหนดสถานที่จอดรถให้ชัดเจน แก้ไขไฟสัญญาณและดูแลตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ จัดทำป้ายระงับผู้รับผิดชอบกรณี

	<p>อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง ต้นถนนระหว่างวัดใหญ่ชัยมงคลกับเจดีย์วัดสามปลื้ม หน้า รพ.พระนครศรีอยุธยา(เนื่องจากนักท่องเที่ยว จอดรถซื้อโรตีสาน้ำร้อนร้านขายโรตีส)</p> <p>5.ป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวไม่ชัดเจน/ไม่มีป้ายระบุสถานที่ท่องเที่ยว</p> <p>6.ขาดเส้นทางจักรยานและเส้นทางที่มีขาดการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>7. มีสัตว์เลี้ยงเดินในถนน เช่น วัว ควาย และ แกะ</p>	<p>ไฟสัญญาณเสีย</p> <p>4. เจ้าหน้าที่ตำรวจควรถูกรังครัดกับผู้ทำผิด</p> <p>5.ปรับปรุงป้ายที่มีและจัดทำป้ายที่ขาด</p> <p>6. พัฒนาเส้นทางจักรยานและ ส่งเสริมการใช้จักรยานโดยเฉพาะในวันหยุด</p> <p>7. กำหนดโทษและดำเนินการกับเจ้าของสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน</p>
<p>3.ทรัพยากรการท่องเที่ยว ขาดการดูแลจากภาครัฐและประชาชน ทำให้สกปรก ไม่สวยงาม และชำรุดทรุดโทรม</p>	<p>1.ขาดการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จากศาลากลางหลังเก่า กลุ่มเรือนไทยในบึงพระราม กลุ่มอาคารหลังปางช้าง</p> <p>2.สิ่งก่อสร้างบางแห่งในเกาะเมืองไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เช่น น้ำพุ บริเวณหลังรร.อยุธยาวิทยาลัย</p> <p>3. หน้าศาลากลางหลังเก่ามีดมาก ขาดไฟส่องอนุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์</p> <p>4. นาฬิกาแดดปิดบังป้ายมรดกโลกหน้าศาลากลางหลังเก่าและนาฬิกาแดดเสียไม่สามารถบอกเวลาได้</p> <p>5. สถานที่ซึ่งเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวของเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำมีดและสกปรก</p> <p>6. บริเวณหน้าวังจันทร์เกษมสกปรก</p> <p>7. คลองสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เหลืออยู่สกปรกเช่น คลองมะขามเรียง คลองท่อ</p> <p>8.บึงพระรามสกปรก พื้นที่บริเวณออกกำลังกายเป็นสถานที่จอดรถโดยสารหรือล้างรถ</p>	<p>1. ควรมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์และจังหวัด</p> <p>2. ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง</p> <p>3.สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว</p>

<p>4. ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว</p>	<p>1. ไม่มีการแจกแผ่นปลิวประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง</p> <p>2. ขาดป้ายระบุข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>3. ขาดข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเหมาะสมกับเวลาของนักท่องเที่ยว</p>	<p>1. จัดทำแผ่นป้าย แผ่นปลิวแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและวางไว้ในที่ที่นักท่องเที่ยวทุกระดับสามารถหยิบดูได้เช่นร้านอาหาร สถานที่จอดรถโดยสาร ทั้งทางบกและทางน้ำ และร้านสะดวกซื้อ</p> <p>2. จัดทำแผ่นป้ายระบุข้อมูลการท่องเที่ยวที่ไม่สามารถถอดได้</p>
<p>5. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว</p>	<p>1. มีสุนัขจรจัดต่างๆ ทั่วไป ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับอันตราย</p> <p>2. สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีดมาก เช่น วัดไชยรัตนาราม ตลาดน้ำหลังปางช้าง (มีดมาก)</p> <p>3. มีขอรถบรรทุกนักท่องเที่ยว</p> <p>4. มีตำรวจท่องเที่ยวน้อยเกินไป</p>	<p>1. ทำหมันสุนัข</p> <p>2. ประสานงานกับไฟฟ้าเขตเพื่อขอไฟในสถานที่สำคัญ</p> <p>3. กวาดล้างขอรถในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง</p> <p>4. เพิ่มกำลังตำรวจท่องเที่ยวหรืออาสาสมัครนักท่องเที่ยวจากนักเรียนนักศึกษา</p>
<p>6. ความสะอาดและความปลอดภัยของอาหารและน้ำดื่ม</p>	<p>1. สกปรกมีแมลงวันตอม</p> <p>2. ไม่มีที่ครอบกันแมลงวัน</p> <p>3. ไล่ฝูงชุมชุก</p>	<p>1. เจ้าหน้าที่ควรตรวจตราให้มากขึ้น</p> <p>2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรดำเนินโครงการอาหารสะอาดรสชาติอร่อยอย่างต่อเนื่องและเข้มงวด</p>

		กับการมอบ ใบ ประกาศนียบัตรให้ ร้านค้าอาหารต่างๆ
7. ปัญหาการสื่อสาร	1. ผู้ขับขี/เจ้าของรถโดยสาร ไม่สามารถสื่อสาร กับนักท่องเที่ยวได้	1. จัดอบรมผู้ประกอบการ ด้านนี้ ในด้านการสื่อสาร ภาษาที่สำคัญ เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน
8. ปัญหาห้องน้ำห้อง ส้วม	1. ไม่มีห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่จอดรถโดยสาร	1. จัดทำห้องสุขาและมีการ ดูแลรักษาความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ
9. ขาดกิจกรรมหลัก ในการดึงนักท่องเที่ยว ให้พักค้างคืน/มี กิจกรรมไม่เหมาะสม	1. ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน/ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 2. มีสถานที่แต่ไม่มีกิจกรรมประกอบที่ สอดคล้องกับความเป็นเมืองมรดกโลก เช่น มีสก็ูตเตอร์หรือเรือแคนูเล่นในแม่น้ำ รอบเกาะเมือง	ทุกฝ่ายควรประสานงาน และดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
10. ปัญหาร้านค้าของ ที่ระลึก	1. สกปรก ไม่มีระเบียบ เช่น ด้านหน้าและ ด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร 2. ไม่ติดป้ายบอกราคาสินค้า 3. หาบเร่แผงลอยวาง ไม่มีระเบียบ	จัดระเบียบร้านค้า
11. ปัญหาความ ขัดแย้งระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ความขัดแย้งระหว่างเทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ และเจ้าของพื้นที่ในการท่องเที่ยว เช่น มูลนิธิ พระมงคลบพิตรขัดแย้งกันทำให้พื้นที่การ ท่องเที่ยวไม่สามารถพัฒนาได้	ควรมีการแก้ไขปัญหาอย่าง เป็นรูปธรรม

หลังจากการเปิดเวทีวันที่ 21 มิถุนายน 2549 แล้ว นักวิจัยได้นัดหมายกับประธานสหกรณ์รถสามล้อเครื่องรับจ้างและสมาชิกกรรับจ้างอื่นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาาร่วมกันตามแนวทางที่ได้จากกระบวนการที่ผ่านมา จากการพูดคุย สรุปว่าการแก้ปัญหาคืบหน้าขึ้นกับการดำเนินงานของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่ตำรวจและขนส่งจังหวัด ดังนั้นกลุ่มจึงเห็นว่าต้องนำผลจากการดำเนินการในการเปิดเวทีไปมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการจราจรในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

3 ระยะหลังการวิจัย

นักวิจัยได้จัดทำเอกสารสรุปผลการดำเนินการวิจัยสำหรับผู้บริหารเพื่อมอบให้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้เข้าไปสนทนาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ได้รับเอกสารดังกล่าว ระหว่างการเสนอเอกสารนั้นนักวิจัยได้ร่วมเดินทางพร้อมกับนายกสหกรณ์รถสามล้อเครื่องรับจ้าง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการนำเสนอเอกสารและการพูดคุยทำให้เกิดกิจกรรมสนับสนุนการศึกษา ดังนี้

1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อพ่นสีข้างรถสามล้อเครื่องรับจ้างเป็นรูปโบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คัน โดยเป็นโครงการนำร่องและจะสนับสนุนโครงการอบรมภาษาอังกฤษและสร้างสื่อสำหรับผู้ขับซิ่งรถดังกล่าวในปีงบประมาณ 2550

ภาพที่ 21-22 แสดงรถสามล้อเครื่องรับจ้างที่พ่นสีเป็นรูปโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

2 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้เสนอให้มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดูแลสวนหย่อมถนนโรจนะร่วมกับกองสวนของเทศบาลฯ โดยจะสนับสนุนงบประมาณ 200,000 บาท

ภาพที่ 23 การนำเสนอผลการศึกษาให้นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับประธานสหกรณ์รถสามล้อเครื่องรับจ้างอ.พระนครศรีอยุธยา

3 นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดโครงการอบรมผู้ประกอบการจำหน่ายอาหารในช่วงเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม 2549 และยินดีจะนำข้อเสนอจากการศึกษาไปปรับปรุงด้านคุณภาพของอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

4 นักวิจัยได้เผยแพร่ผลการศึกษางานบางส่วนให้ชุมชนทราบทางสถานีวิทยุชุมชน วัตรัตน์ชัย คลื่น FM 86.25

ภาพที่ 24 แสดงการเผยแพร่ผลการศึกษาทางวิทยุชุมชน

3.2 ระยะที่ 2 นักวิจัยได้ติดตามแผนงานและโครงการจากเทศบาลฯ ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาปีงบประมาณ 2550-2552 พบว่ามีโครงการที่เกี่ยวข้องดังนี้

ยุทธศาสตร์/แนวทาง ที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษา	จำนวนโครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2550	จำนวน โครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2551	จำนวน โครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2552
ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโครงสร้าง พื้นฐานเพื่อให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการได้มาตรฐานและทั่วถึง			
แนวทางพัฒนาสร้างบูรณะสาธารณูปการ และไฟฟ้า	29/39,425,700	13/143,950,000	13/174,400,000

การพัฒนาาระบบจราจรในเขตเมือง	1/50,000	1/50,000	1/50,000
ยุทธศาสตร์การพัฒนาาระบบการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็น เมืองน่าอยู่			
แนวทางการพัฒนาและเฝ้าระวังและป้องกัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8/5,596,000	7/4,186,000	5/1,656,000
แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3/24,000,000	3/24,000,000	3/24,000,000
แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึกและความ ตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	8/1,890,000	8/1,890,000	8/1,890,000
ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวและ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น			
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	11/5,370,000	11/6,420,000	12/86,520,000
ยุทธศาสตร์พัฒนาการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็น เมืองน่าอยู่			
แนวทางการพัฒนาเฝ้าระวังและป้องกัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8/5,596,000	7/4,186,000	5/1,656,000
แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3/24,000,000	3/24,000,000	3/24,000,000
แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึกและความ ตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	8/1,980,000	8/1,980,000	8/1,980,000

สำหรับ โครงการย่อยของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งใน
เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาพบว่าจากการสัมภาษณ์ นางมรกต บัวแดง ผู้อำนวยการหน่วยงาน
นี้(วันที่ 28 พฤศจิกายน 2549) กล่าวว่า นายกเทศมนตรีได้ใช้เอกสารจากผลการศึกษาเพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาของหน่วยงาน ซึ่งกองสาธารณสุขฯ เห็นว่าหาก

สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมทั้งในด้านวิชาการและหากสามารถมาดำเนินการกับเทศบาลฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องก็จะทำให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวในเกาะเมืองร่วมกัน สำหรับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นคือ นักศึกษาจะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการเพิ่มพูนทักษะของนักศึกษา ส่วนหน่วยงานเองจะทำให้มีการเรียนรู้ร่วมกับนักวิชาการซึ่งจะเป็นการแสวงหาวิธีการมีส่วนร่วมหลายรูปแบบในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

สำหรับโครงการย่อยที่ปรากฏในกองสาธารณสุขฯ มีดังนี้

- 1 โครงการรณรงค์รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
งบประมาณ 100,000 บาท
- 2 โครงการพัฒนาคูคลอง รณรงค์เก็บขยะมูลฝอยในแม่น้ำ แหล่งน้ำสำคัญ
งบประมาณ 50,000 บาท
- 3 โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน งบประมาณ 100,000 บาท
- 4 โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน งบประมาณ 50,000 บาท
- 5 โครงการชุมชนรมนำร่วมใจรักษ์สิ่งแวดล้อม งบประมาณ 50,000 บาท

นักวิจัยเห็นว่าเกิดโครงการหลายโครงการที่สัมพันธ์กับผลการศึกษาและเป็นเวลาที่เหมาะสมในการยุติการติดตามหลังการศึกษา เพื่อสรุปข้อมูลและจัดทำเอกสารต่อไป

บทที่ 3

อภิปรายผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนำเสนอขบวนจะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1 ความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 2 จุดอ่อนของการศึกษา
- 3 จุดแข็งของการศึกษา

1 ความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากกรอบแนวคิดของการศึกษาที่ระบุว่า การใช้การประจุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมสามารถทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษาและวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 และ 2 เนื่องจาก

1.1 ระหว่างกระบวนการของการศึกษาทำให้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เกิดปริทัศน์ ได้ร่วมเรียนรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการศึกษาได้นำหัวหน้าหน่วยราชการและผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาเน้นให้กลุ่มเป้าหมายทราบความสำคัญของการศึกษา วิสัยทัศน์ของหัวหน้าหน่วยงานที่มีต่อการท่องเที่ยว ความต้องการสนับสนุนการมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับประชาชน ชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้กระบวนการที่อาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ระดมสมองในแต่ละประเด็นที่กำหนดร่วมกัน มีการสรุปประเด็นต่างๆ ในรูปแบบที่ความคิด ซึ่งนำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหอย่งเป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะเห็นว่า ในการระดมสมองจะมีการแจกกระดาษเปล่าให้แต่ละคนในกลุ่มคิดและเขียนลงในกระดาษของตนเองและเล่าสู่สมาชิกอื่นฟังโดยมีข้อตกลงว่า เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งนำเสนอสมาชิกท่านอื่นจะต้องรับฟังโดยไม่คัดค้าน ทำให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

ของตนอย่างทั่วถึง ป้องกันการโน้มน้ำหนักความคิดของผู้มีอิทธิพลทางความคิดในกลุ่ม ระหว่างการเสนอความเห็นของแต่ละคนในกลุ่ม จะมีสมาชิกในกลุ่มสรุปประเด็นที่แต่ละคนได้กล่าวถึงเป็นหมวดหมู่ในรูปแบบที่ความคิด ทำให้สมาชิกในกลุ่มเห็นความถี่หรือน้ำหนักของข้อมูลที่สมาชิกทุกคนได้นำเสนอ

กระบวนการดังกล่าว นอกจากจะทำให้สมาชิกในกลุ่มทราบวิธีการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านต่างๆ แล้ว ยังทำให้สมาชิกในกลุ่มทราบวิธีจัดกลุ่มน้ำหนักของประเด็นข้อเสนอแนะต่างๆ ที่กลุ่มนำเสนอ เนื่องจากเห็นภาพของน้ำหนักของแต่ละประเด็นชัดเจน และหากมีประเด็นใดขาด สมาชิกในกลุ่มสามารถเสริมหรือให้น้ำหนักเพิ่มเติมได้

จากแบบบันทึกการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมพบว่า สมาชิกในกลุ่มทั้งที่เป็นประชาชน ผู้นำชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานที่ร่วมกิจกรรมต่างพอใจที่ได้แสดงความคิดเห็น มีบางท่านเท่านั้นที่พูดคุยกันบ้าง สำหรับผู้นำที่เป็นสตรี จะเห็นว่ามีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นน้อยกว่าชาย แต่เมื่อถึงประเด็นที่ตนเองสนใจก็จะรับฟังอย่างตั้งใจหรือเมื่อมีประเด็นที่ตนเองมีข้อมูลเพิ่มเติมก็จะนำเสนอ

1.2 ผลการสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง จากการติดตาม แผนงานและโครงการจากเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2550-2552 พบว่ามีโครงการที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษาทั้งสิ้น 9 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ หลายกิจกรรมได้แก่

1.2.1 แนวทางพัฒนาสร้างบูรณะสาธารณูปการและไฟฟ้า

1.2.2 การพัฒนาระบบจราจรในเขตเมือง

1.2.3 แนวทางการพัฒนาและเฝ้าระวังและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และสิ่งแวดล้อม

1.2.4 แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.5 แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.6 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.2.7 แนวทางการพัฒนาเฝ้าระวังและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

1.2.8 แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

1.2.9 แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาพบว่า นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้ใช้เอกสารจากผลการศึกษานี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาของหน่วยงาน สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็ได้มีโครงการสนับสนุนการแก้ปัญหาด้านรถที่ใช้บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดงบประมาณเพื่อพนัสนิรมลสามล้อเครื่องเป็นรูปโบราณสถานสำคัญในพื้นที่มรดกโลก จำนวน 50 คัน ซึ่งเป็นโครงการนำร่องและจะสนับสนุนอีกจำนวนหนึ่งในปีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 3

สำหรับการสนับสนุนการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ขับขี่สามล้อเครื่อง พบว่า จากการพูดคุยกับผู้บริหารขององค์กรนี้ได้รับในหลักการที่ระบุว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้จัดทำโครงการ เพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กร อย่างไรก็ตามระหว่างการเดินทางติดตามประเมินผลของการศึกษา พบว่า ยังไม่มีการประสานงานด้านนี้เนื่องจากเกิดอุทกภัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตาม ผู้นำของสหกรณ์สามล้อเครื่องรับจ้างยังเห็นว่าจะต้องผลักดันโครงการนี้ต่อ โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ประสานงาน

ผลที่เกิดขึ้น จะเป็นการประมวลได้ว่า หากมีการนำผลการศึกษาไปพิจารณาการจัดทำแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ก็สามารถผลักดันให้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไข สำหรับความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จะเห็นว่าหากผู้บริหารหน่วยงานระดับท้องถิ่นให้ความสำคัญและมีวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนา เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ก็จะทำให้เกิดพัฒนาในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมจากประชาชน ชุมชนต่างๆ เป็นประเด็นที่ผู้บริหารท้องถิ่นแห่งนี้ให้ความสนใจและต้องการให้มีส่วนร่วมมากกว่าการร่วมคิดหรือร่วมเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งนักวิจัยเห็นว่าเป็นนิมิตรหมายที่ดีที่ประชาชน สถาบันและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

จากการพูดคุยกับผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาพบว่า หน่วยงานต้องการให้สถาบันการศึกษาเข้าไปร่วมโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตามศักยภาพของแต่ละสถาบัน ในที่นี้นักวิจัยได้เสนอให้นักศึกษาทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทเข้าร่วมโครงการจัดตั้งธนาคารขยะร่วมกับชุมชนเกาะลอย

ตำบลหอรด้นชัย โครงการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับชุมชนประตู่ชัยและตำบลป่าตอง ซึ่งได้รับการตอบรับจากหน่วยงานเป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดความต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับ การร่วมเสนอปัญหา ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมรับผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา ร่วมกันหากรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กำหนด

สรุปได้ว่า การศึกษานี้เป็นกระบวนการที่ผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายซึ่งมีศักยภาพอยู่แล้ว แต่การดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสทุนนิยมทำให้เกิดอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้เกิดปฏิสัมพันธ์ เกิดการเรียนรู้ร่วมและพัฒนาาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการศึกษาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดทุกข้อและสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยสิทธิ์ เจริมมีประเสริฐ กิตติ อมตชีวิน ศิริรัตน์ แอดสกุล สุพจน์ ทรายแก้ว และยุทธนา ประทุมเวียง(2546) ที่กล่าวว่านโยบายและแนวทางการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้คนไทยมีขาดจิตสำนึกสาธารณะ กระบวนการศึกษาและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะสามารถการสร้างเสริมจิตสำนึกและพฤติกรรมการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คนไทยได้ การศึกษานี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย(2543) ที่ระบุว่าบทบาทของผู้นำมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของ นพดล ปราศราภิ(2547) ที่ระบุว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับสูงในการมีส่วนร่วมดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของนพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ(2548) ที่กล่าวว่า ประชาชนในชุมชนเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม

2 จุดอ่อนของการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดที่เป็นปัญหาคือ ระยะเวลาในการติดตามผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องสรุปรายงานผล ทำให้ไม่สามารถสรุปผลการศึกษาที่ออกมาในรูปแบบผลกระทบบ้างได้ นอกจากนั้นเหตุการณ์แทรกซ้อนบางประการทำให้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต้องระงับไป เช่น การเกิดอุทกภัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้การจัดกิจกรรมบางกิจกรรมต้องปรับเปลี่ยน เนื่องจากองค์กรที่ต้องการสนับสนุนต้องใช้งบประมาณแก้ปัญหาอุทกภัยก่อน ทำให้การจัดทำเอกสารสามารถสรุปได้เพียงแผนงาน/โครงการของหน่วยงานบางแห่งที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

3 จุดแข็งของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดแข็งหลายประการได้แก่

3.1 นักวิจัยและคณะเป็นกลุ่มที่ดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยตลอดและการเป็นนักวิจัยในพื้นที่ทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีความสนิทสนมกับประชาชน องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทำให้ให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3.2 หน่วยงานให้การสนับสนุนเนื่องจากการศึกษาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด ประเทศและพันธกิจขององค์กร

3.3 สามารถดำเนินการตามขั้นตอนของการศึกษา

3.4 ผลของการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ด้านสภาพแวดล้อมได้จริง

3.5 ผลของการศึกษาสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

บทที่ 4

สรุป และข้อเสนอแนะ

1 สรุป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR : Participatory action Research) ระหว่างประชาชน ผู้นำในชุมชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้องและมีวัตถุประสงค์เพื่อ แสวงหาพัฒนาสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และเพื่อพัฒนาการให้บริการด้านการจราจรเพื่อการท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม ประชากรในการศึกษาได้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นการเลือกอย่างเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่างกันยายน 2548-ตุลาคม 2550

ผลการศึกษา ในการศึกษานี้จะจำแนกผลการศึกษาตามขั้นตอนของการวิจัยดังนี้

1. ระยะเวลาเตรียมการวิจัย

จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้รู้ พบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาดังนี้

1.1 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมทั่วไป พบว่า เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีปัญหาทั้งจากมลพิษทางอากาศ และมลพิษจากเสียงในถนนสายหลัก โดยเฉพาะในช่วงเวลาทำงานเนื่องจากการจราจรทางบก ปัญหามลพิษทางน้ำ พบว่า คุณภาพของแม่น้ำสายหลักอยู่ในระดับพอใช้ แต่ในฤดูแล้งไม่เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวทางน้ำด้วย นอกจากนั้นยังพบว่ามีปัญหาด้านขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมาก ทำให้มีกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชนใกล้เคียง ทำให้แหล่งน้ำผิวดินเกิดมลพิษอีกด้วย

1.2 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว พบว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ ความสะอาดเรียบร้อย เนื่องจากมีขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งบนบกและในแม่น้ำสายหลักรอบเกาะเมือง ปัญหาเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวขาดความสวยงาม เนื่องจาก การการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าของพื้นที่หรือสถานที่นั้น ปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเนื่องจาก ปัญหาการให้บริการจราจรไม่เพียงพอซึ่งมีสาเหตุจาก จำนวนจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยปริมาณรถมาก ที่จอดรถน้อย ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดวินัยจราจร และป้ายสัญญาณไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน และมีปริมาณรถบัสขนาดใหญ่ของโรงงานอุตสาหกรรมวิ่งผ่านเข้ามาให้เกาะเมืองเป็นจำนวนมาก ปัญหาอากาศร้อนไม่ร่มรื่น เนื่องจาก ขาดการดูแลต้นไม้ในแหล่งต่างๆ และมีการตัดต้นไม้ในถนนสายหลักเสมอ ปัญหาการให้บริการขุดยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ราคาไม่ยุติธรรมและไม่รักษากฎจราจรเรื่องความปลอดภัยในการขับขี่ ปัญหาการรับผิดชอบของหน่วยงานที่ทับซ้อนกัน ทำให้ไม่มีหน่วยงานใดที่จะรับผิดชอบแก้ปัญหาจริง ทำให้สภาพสถานที่จอดรถชำรุดทรุดโทรม ขาดผู้ดูแลและไม่เอื้อสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

2. ระเบียบ

จากกระบวนการศึกษาพบว่า ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมระดมสมองเพื่อหาปัญหา สาเหตุของปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาาร่วมกันผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจนกระทั่งได้ข้อสรุปของประเด็นปัญหา รายละเอียด/สถานที่ของปัญหาที่เกี่ยวข้องและแนวทางแก้ไขดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นปัญหาการท่องเที่ยว รายละเอียด/สถานที่ของปัญหาที่เกี่ยวข้องและแนวทางแก้ไข

ประเด็นของปัญหา	รายละเอียด/สถานที่ของปัญหาที่เกี่ยวข้อง	แนวทางแก้ไขปัญหา
1.สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์สกปรก/ไม่สวยงาม	1. สะพานปรีดี ธำรงค์ สะพานสมเด็จพระนเรศวร และสะพานสมเด็จพระเอกาทศรถ 2. ตลาดเจ้าพรหมสกปรก 3. หน้าวิหารพระมงคลบพิตรและด้านหลังบริเวณที่จำหน่ายสินค้าและสถานที่จอดรถ 4. บริเวณด้านข้างอนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง 5. เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำบริเวณที่เชื่อม	1. ควรมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์และจังหวัด

	<p>ระหว่างคลองมะขามเรียงกับแม่น้ำเจ้าพระยา บางแห่งสกปรกมีขยะ</p> <p>6. อาคาร/หอพักริมแม่น้ำเจ้าพระยาทาสีหรือ ลักษณะของอาคาร/ หลังคาไม่สอดคล้อง กับสภาพแวดล้อม</p> <p>7. ต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับริมถนนหรือเกาะ กลางถนนในเกาะเมืองขาดการดูแลอย่าง ต่อเนื่อง ไม่สวยงาม</p> <p>8. ขาดที่ทิ้งขยะหรือถังขยะมีจำนวนน้อย</p>	<p>2. ให้ประชาชนสามารถเข้า มามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง</p>
<p>2.ด้านการจราจร</p>	<p>1. ราคารถสารไม่ยุติธรรม ไม่มีมาตรฐาน ไม่มี ข้อมูลราคาโดยสารหรือประชาสัมพันธ์ ไม่ ทั่วถึง</p> <p>2. ไม่มีสถานที่จอดรถในเขตท่องเที่ยว</p> <p>3. ไฟแสดงสัญญาณการจราจรดับบ่อยๆ และ มักมีปัญหาในวันเทศกาลสำคัญ ไม่มีการระบุ หน่วยงานรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาจราจร</p> <p>4. ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดระเบียบการจราจร จอด รถเต็มพื้นที่ถนนทำให้พื้นที่การจราจรน้อยลง เช่น หน้าวิหารพระมงคลบพิตรบริเวณ อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง ต้นถนนระหว่างวัด ใหญ่ชัยมงคลกับเจดีย์วัดสามปลื้ม หน้า รพ.พระนครศรีอยุธยา(เนื่องจากนักท่องเที่ยว จอดรถซื้อโรตีสาน้ำร้อนขายโรตีสาน้ำร้อน)</p> <p>5.ป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวไม่ชัดเจน/ไม่มี ป้ายระบุสถานที่ท่องเที่ยว</p> <p>6.ขาดเส้นทางจักรยานและเส้นทางที่มีขาดการ ดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>7. มีสัตว์เลี้ยงเดินในถนน เช่น วัว ควาย และ แกะ</p>	<p>1. มีการกำหนดราคาค่า โดยสารและ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ อย่างทั่วถึง</p> <p>2. กำหนดสถานที่จอดรถ ให้ชัดเจน แก้ไขไฟสัญญาณและดูแล ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>3. จัดทำป้ายระบุ ผู้รับผิดชอบกรณี ไฟสัญญาณเสีย</p> <p>4. เจ้าหน้าที่ตำรวจควร เคร่งครัดกับผู้ที่ทำผิด</p> <p>5.ปรับปรุงป้ายที่มี และจัดทำป้ายที่ขาด</p> <p>6. พัฒนาเส้นทางจักรยาน และ ส่งเสริมการใช้ จักรยานโดยเฉพาะใน วันหยุด</p> <p>7. กำหนดโทษและ ดำเนินการกับเจ้าของสัตว์</p>

		เลี้ยงให้ชัดเจน
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ขาดการดูแลจากภาครัฐและประชาชน ทำให้สกปรก ไม่สวยงาม และชำรุดทรุดโทรม	<ol style="list-style-type: none"> ขาดการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จากศาลากลางหลังเก่า กลุ่มเรือนไทยในบึงพระราม กลุ่มอาคารหลังปางช้าง สิ่งก่อสร้างบางแห่งในเกาะเมืองไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เช่น น้ำพุ บริเวณหลังร.อยุธยาวิทยาลัย หน้าศาลากลางหลังเก่ามีดมาก ขาดไฟส่องอนุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์ นาฬิกาแดดปิดบังป้ายมรดกโลกหน้าศาลากลางหลังเก่าและนาฬิกาแดดเสียไม่สามารถบอกเวลาได้ สถานที่ซึ่งเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวของเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำมีดและสกปรก บริเวณหน้าวังจันทร์เกษมสกปรก คลองสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เหลืออยู่สกปรกเช่น คลองมะขามเรียง คลองท้อ บึงพระรามสกปรก พื้นที่บริเวณออกกำลังกายเป็นสถานที่จอดรถโดยสารหรือล้างรถ 	<ol style="list-style-type: none"> ควรมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น เทศบาล นครพระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์และจังหวัด ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว
4. ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> ไม่มีการแจกแผ่นปลิวประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ขาดป้ายระบุข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ขาดข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและ 	<ol style="list-style-type: none"> จัดทำแผ่นป้าย แผ่นปลิวแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและวางไว้ในที่ที่นักท่องเที่ยวทุกระดับ

	เหมาะสมกับเวลาของนักท่องเที่ยว	สามารถ หยิบคู่ได้เช่น ร้านอาหาร สถานที่จอดรถ โดยสาร ทั้งทางบกและ ทางน้ำ และร้านสะดวก ซื้อ 2. จัดทำแผ่นป้ายระบุ ข้อมูลการท่องเที่ยวที่ไม่ สามารถถอดได้
5.ความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว	1. มีสุนัขจรจัดต่างๆ ไป ทำให้นักท่องเที่ยว ได้รับอันตราย 2. สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีดมาก เช่น วัดไชยรัตนาราม ตลาดน้ำหลังปางช้างแล เพนียด 3. มีขอลานรบกวนนักท่องเที่ยว 4. มีตำรวจท่องเที่ยวน้อยเกินไป	1. ทำหมันสุนัข 2. ประสานงานกับไฟฟ้า เขตเพื่อขอใช้ไฟฟ้าใน สถานที่สำคัญ 3. กวาดล้างขอลานใน พื้นที่ท่องเที่ยวอย่าง ต่อเนื่อง 4. เพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ ตำรวจท่องเที่ยวหรือ อาสาสมัครนักท่องเที่ยว จากนักเรียนนักศึกษา
6.ความสะอาดและ ความปลอดภัยของ อาหารและน้ำดื่ม	1. อาหารสกปรกมีแมลงวันตอม 2. ไม่มีที่ครอบอาหารกันแมลงวัน 3. อาหารใส่ผงชูรสมาก	1. เจ้าหน้าที่ควรเพิ่มการ ตรวจตราให้มากขึ้น 2. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดควรดำเนินโครงการ อาหารสะอาดรสชาติอร่อย อย่างต่อเนื่องและเข้มงวด กับการมอบใบ ประกาศนียบัตรให้ร้านค้า อาหารต่างๆ
7.ปัญหาการสื่อสาร	1. ผู้ขับขี/เจ้าของรถโดยสารไม่สามารถสื่อสาร กับนักท่องเที่ยวได้	1. จัดอบรมผู้ประกอบการ ด้านนี้ ในด้านการสื่อสาร

		ภาษาที่สำคัญ เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน
8. ปัญหาห้องน้ำห้อง ส้วม	1. ไม่มีห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่จอดรถโดยสาร	จัดทำห้องสุขาและมีการ ดูแลรักษาความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ
9. ขาดกิจกรรมหลัก ในการดึงนักท่องเที่ยว ให้พักค้างคืน/มี กิจกรรมไม่เหมาะสม	1. ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน/ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 2. มีสถานที่แต่ไม่มีกิจกรรมประกอบที่ สอดคล้องกับความเป็นเมืองมรดกโลก เช่น มีสก็ูเตอร์หรือเรือแคนูแล่นในแม่น้ำ รอบเกาะเมือง	ทุกฝ่ายควรประสานงาน และดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
10. ปัญหาร้านค้าของ ที่ระลึก	1. สกปรก ไม่มีระเบียบ เช่น ด้านหน้าและ ด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร 2. ไม่ติดป้ายบอกราคาสินค้า 3. หาบเร่แผงลอยวางไม่มีระเบียบ	จัดระเบียบร้านค้า
11. ปัญหาความ ขัดแย้งระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ความขัดแย้งระหว่างเทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ และเจ้าของพื้นที่ในการท่องเที่ยว เช่น มูลนิธิ พระมงคลบพิตรขัดแย้งกันทำให้พื้นที่การ ท่องเที่ยวไม่สามารถพัฒนาได้	ควรมีการแก้ไขปัญหาอย่าง เป็นรูปธรรม

3. ระยะเวลาหลังการวิจัย

นักวิจัยได้จัดทำเอกสารสรุปผลการดำเนินการวิจัยสำหรับผู้บริหาร เพื่อมอบให้แก่
ผู้บริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ว่าราชการ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและผู้บังคับการ
ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้เข้าไปสนทนาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่
ได้รับเอกสารดังกล่าว ซึ่งผลการนำเสนอเอกสารและการพูดคุยทำให้เกิดกิจกรรม ดังนี้

1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สนับสนุนงบประมาณ เพื่อพ่นสีข้างรถสามล้อเครื่องรับจ้างเป็นรูปโบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 50 คัน โดยเป็นโครงการนำร่องและจะสนับสนุนโครงการอบรมภาษาอังกฤษและสร้างสื่อสำหรับผู้ ขับชิร์ดดังกล่าวในปีงบประมาณ 2550

2 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้เสนอให้จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม ของผู้นำชุมชนในการดูแลสวนหย่อมถนนโรจนะร่วมกับกองสวนของเทศบาลฯ โดยจะสนับสนุน งบประมาณ 200,000 บาท

3 นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดโครงการอบรมผู้ ประกอบการจำหน่ายอาหารในช่วงเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม 2549 และยินดีจะนำข้อเสนอจาก การศึกษาไปปรับปรุงด้านคุณภาพของอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

นักวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์/แนวทางจากเทศบัญญัติ ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2550-2552 มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงยุทธศาสตร์/แนวทางจากเทศบัญญัติ ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2550-2552 ที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ยุทธศาสตร์/แนวทาง ที่เกี่ยวข้องกับผลการศึกษา	จำนวนโครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2550	จำนวน โครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2551	จำนวน โครงการ/ งบประมาณ ปีงบประมาณ 2552
ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโครงสร้าง พื้นฐานเพื่อให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณสุขการได้มาตรฐานและทั่วถึง			
แนวทางพัฒนาสร้างบูรณะสาธารณสุขการ และไฟฟ้า	29/39,425,700	13/143,950,000	13/174,400,000
การพัฒนาระบบจราจรในเขตเมือง	1/50,000	1/50,000	1/50,000
ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็น เมืองน่าอยู่			

แนวทางการพัฒนาและเฝ้าระวังและป้องกัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8/5,596,000	7/4,186,000	5/1,656,000
แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3/24,000,000	3/24,000,000	3/24,000,000
แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึกและความ ตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	8/1,890,000	8/1,890,000	8/1,890,000
ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพอากาศและ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น			
แนวทางการพัฒนากองทัพอากาศแบบยั่งยืน	11/5,370,000	11/6,420,000	12/86,520,000
ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็น เมืองน่าอยู่			
แนวทางการพัฒนาเฝ้าระวังและป้องกัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8/5,596,000	7/4,186,000	5/1,656,000
แนวทางการพัฒนาบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3/24,000,000	3/24,000,000	3/24,000,000
แนวทางการพัฒนาสร้างจิตสำนึกและความ ตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	8/1,980,000	8/1,980,000	8/1,980,000

นอกจากนี้พบว่า มีการใช้เอกสารจากผลการศึกษานี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการย่อยที่ปรากฏในกองสาธารณสุขฯ มี 5 โครงการได้แก่โครงการรณรงค์รักษาความสะอาดและความระเบียบเรียบร้อย โครงการพัฒนาคลอง รณรงค์เก็บขยะมูลฝอยในแม่น้ำ แหล่งน้ำสำคัญ โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียน โครงการชุมชนรณรงค์ร่วมใจรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินโครงการบางโครงการได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเข้าไปมีส่วนร่วมตามศักยภาพของนักศึกษาอีกด้วย

2 ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

2.1.1 ควรเน้นกลวิธีในการดำเนินการตามนโยบายการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

2.1.2 ควรกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เฉพาะเช่น ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลก อย่างจริงจังว่าเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานใด เนื่องจากมีความทับซ้อนในด้านพื้นที่และขาดการดำเนินการที่ต่อเนื่อง

2.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

2.2.1 องค์กรบริหารระดับท้องถิ่นหากสามารถนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ เช่น ในการศึกษานี้ก็จะเป็นปัจจัยสนับสนุนส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาที่มีเหตุผลสนับสนุนและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมตรงกับความต้องการของชุมชนจริง

2.2.2 หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ควรดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอโดยใช้เทคนิคที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ อย่างแท้จริง จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดจิตสำนึกร่วมกัน

2.2.3 สถาบันการศึกษาในชุมชนควรนำรูปแบบการศึกษานี้ไปใช้ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพันธกิจของตน

บรรณานุกรม

- กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2548)เอกสารอัดสำเนาเรื่อง สภาพการจราจร
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ขจรจบ กุสุมาวดี.(2542). การจัดการ “พื้นที่ประวัติศาสตร์” จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระ
มงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ระดับสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ กิตติอมตชีวิน ศิริรัตน์ แอดสกุล สุพจน์ ทรายแก้ว และยุทธนา
ประทุมเวียง(2546) การศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรม
การรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม จากทำเนียบผลการวิจัย ปีที่ 11 ฉบับที่
11 พ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และคณะ.(2544).เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2.
มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด.(2538). กติกาสื่อและเครื่องมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการศึกษา สิ่ง
แวดล้อม กรุงเทพฯ:สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ.
- นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ.(2546) .การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรม ในสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ระดับดุขศึกษิต
สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ(2548) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการ
บริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- นพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ. (2548).การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการสร้าง
เสริมศักยภาพผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปกรรมท้องถิ่น อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา . พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา
- นภดล ปราศราที.(2547) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาวิทยา
นิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.(พ.ศ. 2547) .แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ระดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2547 . อัดสำเนา.

สถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม:2545

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร .(2545). การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม.นครปฐม : สถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุข สุขอาเซียน.

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. (2542). การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่ง
โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อรพินท์ สพอโชคชัย.(2538) การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Denzin,K,Norman.&Lincoln,S,Yvonna,editor.(1994).Handbook of Qualitative
Research. California : Sage Pubication ,Inc.

United Nation. (1981). Population Participation in Decision making for Development.
New York : United Nation Publication.

United Nation .(2002).documents from the conference on public participation
between Asia and Europe during June 10-12, 2002 at the United Nations Center in
Bangkok.

<http://www.ayutthaya.go.th>

<http://www.pcd.go.th>

แบบประเมินโครงการ
การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว
เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ระยะก่อนดำเนินการวิจัย

รายการประเมิน	เป็นไปตาม วัตถุประสงค์	ไม่เป็นไปตาม วัตถุประสงค์
1.ความครบถ้วนของข้อมูลพื้นฐานและ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร		
2.ความครบถ้วนของข้อมูลพื้นฐานและ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากการสำรวจพื้นที่		
3.ความครบถ้วนของข้อมูลการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา		
4. ระยะเวลาในการดำเนินการ		
5. ความครบถ้วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก		
6. ความครบถ้วนของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการศึกษา		

แบบประเมินโครงการ
การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว
เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ระยะดำเนินการวิจัย

รายการประเมิน	มี	ไม่มี
1.การดำเนินงานในกระบวนการศึกษา		
1.1.สืบค้นปัญหาาร่วมกัน		
1.2.ตรวจสอบปัญหาาร่วมกัน		
1.3.วิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน		
1.4.วางแผนแก้ไขปัญหาาร่วมกัน		
1.5มีแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา		
1.6 ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่ม		
1.7 มีโอกาสเสนอความคิดเห็นอย่างทั่วถึง		
2.ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ		
3.การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น		
4.มีการประเมินผลการดำเนินโครงการ		

แบบประเมินโครงการ
การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว
เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ระยะหลังการวิจัย

รายการประเมิน	มี	ไม่มี	หมายเหตุ
1. มีการประชุมต่อเนื่องจากกระบวนการศึกษา			
2. มีการจัดองค์กรหรือจัดตั้งกรรมการ ดำเนินการ			
3. ดำเนินกิจกรรมจากแผนงาน/โครงการ ร่วมกัน			
3. ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา			
4. ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน ตามแผนงาน/โครงการ			
5. แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกัน			
6. มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมดำเนินการ			
7. มีการนำเสนอแผนงาน/โครงการเพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติจริง			
8. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตาม แผนงาน/โครงการ			

แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. สภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

.....
.....

2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีปัญหาอย่างไร

.....
.....

3. แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาจะทำได้
อย่างไร

.....
.....

4. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา
สภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไรทั้งในอดีตและ
ปัจจุบัน

.....
.....

5. ความคาดหวังการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ
พัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ควรทำอย่างไร

.....
.....

6. ปัจจัยข้อใดจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

.....
.....

7. สิ่งที่คุณคาดว่าจะป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

.....
.....
